

BUCUREȘTI, PUNCTUL „DEALUL CIUREI”, AȘEZAREA CULTURII GLINA. O RETROSPECTIVĂ

Cristian SCHUSTER, Mireea NEGRU

Introducere

Repere geografice

Zona Dealului Ciurel, aidoma celei unde este situat situl arheologic de la *Militari-Câmpul Boja*¹, se găsește pe terasa înaltă din dreapta râului Dâmbovița. În anii '80 ai secolului 20, în acest areal a fost ridicat barajul lacului de acumulare, cunoscut sub denumirea de *Lacul Morii* (pl. 1). Respectiva operațiune a dus la schimbarea peisajului natural, suprafața sitului de la *Ciurel* fiind afectată de excavații, depuneri de moloz, îndreptări ale malurilor, terasări.

Ciurelul, cu de altfel întregul București, sunt situate din punct de vedere geografic, în Câmpia Vlăsiei, subunitate a Câmpiei Ialomiței². Câmpia Vlăsiei a cunoscut în evoluția paleogeografică recentă mai multe faze, care au conturat situația de astăzi³, ea apărând ca o câmpie piemontană-terminală, compusă din două conuri, între care și cel al Argeșului și Dâmboviței. Terasa de la *Ciurel* ține de fapt de sistemul de terase (patru la număr) ale Argeșului.

În perioadele mai vechi, nefiind alterată de schimbările antropice din ultimele decenii, lunea Dâmboviței a avut lățimi între 1-2 km, fapt confirmat și de situația de arealul *Ciurel - Militari-Câmpul Boja*. Abundența apei și, implicit, a florei și faunei, care s-a dezvoltat în luncă, au atras diversele comunități preistorice și mai recente. De aici și puzderia de urme de interes arheologic și au putut fi observate de-a lungul malurilor Dâmboviței.

Analiza climei de la Dunărea de Jos⁴, deci implicit și a microzonei București, ne a arătat că în *Holocen*, mai exact în răstimpurile când *Ciurel* a fost populat de diferite comunități preistorice și ulterioare, getice și medieval timpurii, au fost după caz, perioade cu veri calde și lungi (4200-4000, 2050-

¹ Schuster, Negru 2000, p. 8, Schuster, Negru 2006, p. 11 sq.
Gîlnea 1996, p. 225.

² Posca, Bogdan, Popescu, Buza, Posca, Drăgescu 2005, p. 30 * sqq.

³ Schuster 2005, Schuster, Fântâncanu, Ciacimescu 2005.

17000, 1550-1400, 1000-800 cal. BP), cu veri reci și scurte (3300-2100, 1400-1150, 800-300 cal. BP), cu veri secetoase (3000-2900, 2100-18000, 1000-900 cal. BP) și cu veri ploioase (4500-4200, 2900-2150, 1700-1550, 1400-1000, 700-300 cal. BP)⁵. Fluctuațiile climatice se pare că au avut la Dunărea de Jos o frecvență de cca 400 de ani⁶, intervale de activitate înaltă fiind consemnate între 3400-2200 BP, iar de activitate scăzută între 250 î.Chr. și 1300 d.Chr.

Istoricul cercetărilor la Ciurel

Ce-a dintâi mențiune cu privire la existența unor vestigii preistorice pe *Dealul Ciurel*, a fost consemnată în urma unor cercetări de suprafață efectuate în primele două decenii ale secolului 20 de Constantin S. Nicolăescu⁷.

Investigațiile din anii '30 ai secolului trecut

Primele săpături cu caracter arheologic s-au făcut la *Ciurel* în anul 1930 de către Dinu V. Rosetti⁸.

Investigațiile din anul 1956

Campania arheologică din acel an s-a concentrat în arealul estic al promontoriului⁹. Cu acel prilej au fost trasate șase secțiuni – *Secțiunea nr. I* (46.00 x 0.70 m), *II* (48.00 x 0.70 m), *III* (17.00 x 0.70 m), *IV* (16.00 x 0.70 m), *V* (15,25 x 1.00 m) și *VI* (13.00 x 0.70 m) –, dintre primele patru au avut orientarea est-vest, iar următoarele nord-sud (pl. II/1). Adâncimea maximă atinsă a fost de -1.00-1.50 m, evident acolo unde au fost identificate complexe de profunzime aceste cote au fost depășite, astfel s-a ajuns până la stratul lipsit de materiale de interes arheologic, format din *loess* de pădure (pl. II/2).

Investigațiile din anul 1957

În acest an au fost deschise tot șase secțiuni (*Secțiunea nr. VII* = 52.00 x 1.00 m, *VIII* = 21.00 x 1.00 m, *IX* = 20.00 x 1.00 m, *X* = 18.00 x 1.00 m, *XI* = 40.00 x 1.00 m, *XII* = 17.00 x 1.00 și *XIII* = 10.00 x 1.00 m)¹⁰. Ultima secțiune a fost practică în partea de nord a sitului, ea având orientarea nord-nordest – sud-sudvest. Celelalte secțiuni, cu orientarea

⁵ Tomescu 2000; Tufescu 2001, p. 17.

⁶ Cărciumaru 1996, p. 26.

⁷ Nicolăescu 1922, p. 54 sq.

⁸ Rosetti 1935, p. 53 sqq.; Morintz, Rosetti 1959, p. 27.

⁹ Morintz, Cantacuzino 1959, p. 631, fig. 1.

¹⁰ Morintz 1959, p. 767, fig. 6.

vestnordvest-estsudest, au fost dispuse aidoma celor din anul 1956 în arealul sud-estic al promontoriului (pl. IV/1).

Investigațiile din anul 1958

Campania din 1958 (pl. VII/1) s-a concentrat mai cu seamă în partea de sudest a sitului¹¹. Aici au fost practicate *Secțiunile nr. XIV* (54.00×1.00 m), *XV* (40.00×1.00 m), *XVII* (42.00×1.00 m), *XVIII* (30.00×1.00 m), *XIX* (24.00×1.00 m), *XXI* (28.00×1.00 m) și *Caseta nr. B* (5.30×4.00 m; la *Secțiunea nr. XIV*) și *C* (la *Secțiunea nr. XVII*). *Secțiunile nr. XV* și *XVIII* au avut orientare nord-sud, paralel cu malul de est al promontoriului. Vest-est au fost dispuse *Secțiunile nr. XVII, XIX* și *XXI*.

În partea de nord a *Dealului Ciurel* (pl. VII/1)¹² au fost săpate două secțiuni, *nr. XVI* (58.80×1.00 m) și *XX* (123.60×0.80 m) și *Casetela nr. D* (la *Secțiunea nr. XVI*), *E* (6.00×3.00 m) și *F* (7.00×2.00 m + 6.00×2.00 m).

Investigațiile din anul 1959

Tot partea nordică a sitului (pl. VII/2) a stat în atenția și a investigațiilor din campania din anul 1959¹³. Perpendicular pe *Secțiunea nr. XX/1958* au fost practicate șase alte secțiuni (notate *a, b, c, d, e* și *f*), late de 0.60 m, care au avut ca scop cercetarea acestui areal bogat în urme medieval timpurii.

Investigațiile din anul 1994

Construirea pe malul sudic al lacului Dâmbovița, la cca 100 m vest de stăvilă, a unei clădiri a *Regiei Apele Române – Filiala București*, a dus la distrugerea parțială a unui complex din Bronzul Timpuriu, cultura Glina. Pentru delimitarea și investigarea părții rămase intacte, a fost practică o casetă cu dimensiunile 4.00×4.00 m¹⁴.

Suprafața cercetată, chiar dacă a fost de mărime redusă, a permis din punct de vedere stratigrafic observarea unui singur nivel arheologic atribuibil culturii Glina. Acesta se afla sub un strat de pământ vegetal (gros de aproximativ 0.15-0.35 m), care conținea și fragmente ceramice, în special buze, ale unor recipiente ce au fost datate în secolele XVII-XVIII. Imediat sub acest strat, a apărut stratul Glina, a cărui grosime varia între 0.25-0.40 m.

Materiale arheologice din alte perioade ale preistoriei nu au fost sesizate la baza nivelului din Bronzul Timpuriu. El era urmat de un strat de pământ castaniu, steril din punct de vedere arheologic.

¹¹ Morintz 1961, p. 658 sqq., fig. 1.

¹² Morintz 1961, p. 660 sqq., fig. 1.

¹³ Morintz, Roman 1962, p. 762 sqq., fig. 1-2.

¹⁴ Negru 1995, p. 15; Negru, Schuster, 1997, p. 11, fig. 1.

Investigațiile din anul 1997

În timpul supravegherii arheologice a unor lucrări de construcții, în apropierea sitului arheologic de pe *Dealul Ciurel*, au fost recuperate fragmente ceramice din epoca bronzului, atribuite culturii Glina¹⁵.

Sondajul arheologic efectuat a constatat într-o secțiune de 8.00 × 1.00 m și adâncimea de 1.30 m. Deși nu a fost identificat nici un complex arheologic, surprinderea unui strat de cultură din Bronzul Timpuriu, gros de 0.15-0.25 m, este o dovadă că spre sud situl arheologic de la *Ciurel* este mai întins decât se bănuia în urmă cu câteva decenii.

Investigațiile din anul 2008

Ca urmare a prevederilor din *Legea nr. 462/2003* privind protejarea patrimoniului arheologic, cu modificările din *Legea 258/2006*, la solicitarea proprietarilor pentru eliberarea de sarcină arheologică a terenului construibil din str. Amilear C. Săndulescu, nr. 6, 8, 10, din sectorul 6, a fost întocmit un plan de cercetare arheologică preventivă¹⁶.

Pentru investigarea suprafeței au fost trasate un număr de 25 secțiuni orientate est-vest (*Secțiunile nr. 1-25*). Respectivetele au fost dispuse perpendicular pe marginea estică a platoului. Carourile au fost numerotate de la est la vest. Între secțiuni au fost lăsați martori cu lățimea de 1.00 m, care au fost demontați, atunci când cuprindeau complexe arheologice surprinse în trenches.

Cercetările au respectat împărțirea terenului în cele două loturi. Acestea au fost numerotate de la est la vest. *Lotul nr. 1*, cu nr. cadastral 423/2/3 avea suprafața de 1862.37 mp, iar *Lotul nr. 2* cu nr. cadastral 423/2/4 suprafața de 2641.41 mp.

Cu privire la stratigrafia sitului

În urma investigațiilor din anii '30 ai veacului trecut, Dinu V. Rosetti¹⁷ a fost primul care a identificat în punctul *Ciurel* materiale și complexe aparținând epocii bronzului. Ulterior, în 1956, chiar dacă a fost cercetată numai o „*margine a așezării*”, au putut fi „*diferențiate două nivele*” ale culturii Glina¹⁸. Primul nivel (notat *Ia*), gros de cca 0.30 m, a avut o culoare neagră-castanie în partea sa inferioară și neagră-cenușie în cea superioară. Următorul nivel (*Ib*), de culoare neagră-cenușie, a atins grosimi între 0.30-0.40 m.

Cercetările din următoarea campanie arheologică (1957), efectuate, cu excepția *Secțiunii nr. XI*, care a fost amplasată în partea de nord a sitului, tot

¹⁵ Negru 1998, p. 10.

¹⁶ Negru, Schuster, Oța, Morintz, Bădescu 2009.

¹⁷ Rosetti 1932a; Rosetti 1932b; Rosetti 1932c; Rosetti 1935.

¹⁸ Morintz, Cantacuzino 1959, p. 633, fig. 2.

în arealul estic al promontoriului, au adus noi precizări privind locuirea din Bronzul Timpuriu¹⁹. Astfel, dacă între *Secțiunile nr. XI* (din nord) și *VII* (din sud) stratul de cultură Glina a fost relativ consistent, la sud de ultima secțiune, acesta se subțiază, dispărând în *Secțiunile nr. VIII-X* și *XIII*. În *Secțiunea nr. XI*, stratul Glina a avut în jur de 0.40/0.50 m (între -0.50/0.60-1.00 m), în *Secțiunile nr. VII-VIII* și *XII* maximum 0.15 m, iar în *Secțiunile nr. IX-X* și *XIII* el lipsind complet. Cele două nivele Glina (*Ia* și *Ib*) documentate în anul precedent, au primit confirmări stratigrafice și în 1957, în special prin intermediul *Secțiunile nr. VII-VIII* și *XI-XII* (pl. IV/2). Nivelul *Ia* a avut o culoare ușor caștanie, iar Nivelul *Ib* neagră-cenușie.

Secțiunile nr. XIV și *XVIII* din 1958 s-au dovedit sărace în materiale din Bronzul Timpuriu. Câteva fragmente au fost recuperate la adâncimea de 0.45-0.60/0.70 m²⁰. În *Secțiunile nr. XV XVII, XIX* și *XXI* nu au fost identificate urme din Bronzul Timpuriu.

Stratul de cultură din *Secțiunea nr. XVI*, amplasată în partea de nord a sitului, a dovedit existența a două nivele Glina²¹. În schimb, în *Secțiunea nr. XX*, vestigii Glina au fost documentate numai în partea de vest – sud-vest a sa (pe o lungime de cca 30 m). Această secțiunea a adus informații suplimentare cu privire la limita de vest a așezării din Bronzul Timpuriu.

Secțiunile din anul 1959 (*a-f*) au arătat că stratul arabil a conținut ceramică Glina²². A existat și un strat subțire de cultură din Bronzul Timpuriu, tăiat de complexe din perioadele ulterioare. Materiale Glina au fost recuperate și din umplutura unor bordeie medieval-timpurii. Un exemplu în acest sens este *Bordeiul 4*, unde „peste fundul inițial al gropii bordeiului (din prima fază, n.n.), s-a găsit un nivel de umplere, format din pământul scos cu ocazia săpării gropii de bordei și depus în jurul pereților. Acest nivel conține fragmente ceramice Glina III...”²³.

Săpătura de salvare din anul 1994 a arătat că în partea nordică a dealului „Ciurel”, zonă situată nu departe la vest de barajul actualului lac Dâmbovița, sub stratul vegetal, a existat un singur nivel Glina²⁴. Grosimea acestuia a fost de 0.15-0.35 m. Un strat Glina, de aceeași grosime a fost surprins și în urmă săpăturilor de supraveghere din anul 1997²⁵.

În cadrul *Secțiunilor nr. 19* și *20* din 2008, către extremitatea de est a suprafeței cercetate, au fost descoperite sporadice materiale din Bronzul

¹⁹ Morintz 1959, p. 767 sq.

²⁰ Morintz 1961, p. 659.

²¹ Morintz 1961, p. 660.

²² Morintz, Roman 1962, p. 761.

²³ Morintz, Roman 1962, p. 763.

²⁴ Negru 1995, p. 15; Negru, Schuster, 1997, p. 11.

²⁵ Negru 1998, p. 10.

Timpuriu²⁶. Un complex Glina a fost identificat în *Secțiunea 23*. În schimb, în restul secțiunilor, vestigiile de epoca bronzului au lipsit.

Complexele

1. Construcții (locuințe):

Urme ale unor locuințe de suprafață, dar și un bordei oval cu o suprafață de cca 2.00 m în diametru (pl. IX/1), au fost descoperite în primele campanii de la *Ciurel*²⁷.

În *Secțiunea nr. II/1956* au fost documentate pe o lungime de 4.60 m urmele unei locuințe de suprafață²⁸. Este vorba de bulgări de chirpici arși la roșu și de o serie de alte materiale, dintre care fragmentele ceramice ocupă primul loc. Au mai identificate și câteva piese finite (din lut ars a fost lucrată o fusaiolă), silexuri și oase de animale.

Resturile unei case de suprafață, răspândite pe o lungime de 5.00 m, au fost găsite în *Nivelul Ia* al *Secțiunii nr. XI*²⁹. O construcție, aparținând *Nivelului Ib*, a fost identificată în partea vestică a *Secțiunii nr. VII* (cu o lungime în profil de 3.20 m).

Investigația de salvare din 1994 a permis descoperirea unui bordei de formă rectangulară cu colțurile ușor rotunjite, cu dimensiunile de 3.68 x 2.80 m (pl. IX/2)³⁰. Orientarea sa a fost est-vest. În interiorul său au fost depistate două gropi, una cu rost menajer, a doua ca loc unde s-a făcut focul. În profilul bordeiului (pl. IX/2) s-au putut observa trei refaceri ale podelei realizate cu lut curat, fără impurități.

2. Instalații de combustie:

Dinu V. Rosetti a constatat că vetrele de foc de la *Ciurel*, aidoma altora de pe teritoriul municipiului București, au fost ridicate direct pe solul antic, fiind lucrate numai din lut fățuite³¹. Respectivetele instalații de foc, documentate mai cu seamă în perimetrul unor case de suprafață, au fost amplasate fie la marginea locuințelor, fie în partea centrală a acestora³².

În bordeiul cercetat în 1994, a fost surprinsă în centrul complexului (la -2.40 m) o groapă cu gura ovală, al cărei inventar cuprinde o cantitate însemnată de cenușă, cărbune, oase de animale fragmentate, fragmente

²⁶ Negru, Schuster, Oța, Morintz, Bădescu 2009, p. 276.

²⁷ Rosetti 1932a; Rosetti 1932b; Rosetti 1932c, p. 175, fig. 17; Rosetti 1935, p. 53; Comșa 1991, p. 21, fig. 2; Schuster 1997a, fig. 14/3; Schuster 1997b, p. 87, fig. 7/3.

²⁸ Morintz, Cantacuzino 1959, p. 633, fig. 2.

²⁹ Morintz 1959, p. 767.

³⁰ Negru 1995, p. 15; Negru, Schuster 1997, p. 12, fig. 1; Schuster 1997a, p. 35, fig. 14/1-2.

³¹ Rosetti 1932a, p. 174 sq.

³² Comșa 1991, p. 21.

ceramice³³. Foarte probabil ca această groapă să fi servit ca „*vatră de foc*”. Merită a fi reținut și faptul că, în toate cele trei momente de refacere a podelei locuinței, focul a fost făcut în spațiul central amintit, unde de altfel, exista o alveolare a podelei.

În *Nivelul Ib* din *Secțiunea nr. XI*, în profilul peretelui estic, a fost surprins un cuptor menajer, care a avut „*aproximativ forma unui segment de cerc, cu lungimea coardei de 0,60 m*”³⁴. Un cuptor distrus a fost documentat prin resturi de la „*pereții*” săi în *Nivelul Ib* al *Secțiunii nr. XII*.

Informațiile cu privire la amplasamentul cuptoarelor menajere de la *Ciurel* nu sunt prea lămuritoare. Dar din caietele de șantier ale lui Sebastian Morintz transpare ideea că acestea și-ar fi avut locul, foarte probabil, în case de suprafață. Dacă a fost așa, atunci pentru respectivele cuptoare am avea analogii în situl eponim al culturii, la Glina și la Drăgănești-Olt-*Corboaică*³⁵.

Chiar dacă cuptoarele Glina s-au păstrat în general într-o stare precară, se poate spune despre ele că au fost de mici dimensiuni, având o formă ovală, rostul lor fiind de a sluji la prepararea hranei³⁶.

3. Gropi:

În profilele secțiunilor din campania anului 1957 au putut fi sesizate urmele mai multor gropi menajere³⁷. O groapă cu acelaș rost a fost descoperită în bordeiul cercetat în 1994³⁸. Aceasta fusese amplasată pe latura de nord a locuinței (-2.50 m). Gura gropii a fost aproximativ rotundă. Posibil ca inițial groapa să fi loc de depozitare a alimentelor. Ulterior și-a pierdut această destinație.

În *Secțiunea nr. 23/2008*, caroul 7, a putut fi cercetată o groapă menajeră (*Groapa nr. 4*)³⁹, de formă ovală (cu diametrul maxim de 0.96 m), a cărei adâncime maximă a fost de -1.27 m.

Materialele

1. *Ceramica*:

1.1. *Campania 1956*:

Analiza fragmentelor ceramice recuperate în campania din 1956⁴⁰, a permis constatarea că olăria *Nivelului Ia* a avut ca degresant pietricele și

³³ Negru, Schuster 1997, p. 12.

³⁴ Morintz 1959, p. 767.

³⁵ Nestor 1933, p. 228 sq.; Nica, Schuster, Zorzoliu 1995, p. 19.

³⁶ Schuster 1997a, p. 44; Schuster, Fântâncanu 2005, p. 61.

³⁷ Morintz 1959, p. 767.

³⁸ Negru, Schuster 1997, p. 12.

³⁹ Negru, Schuster, Oța, Morintz, Bădescu 2009, p. 276.

nisip. Culoarea predominantă a ceramicii a fost cea cenușie cu nuanțe negre spre cărămizii la exterior și neagră în interior. De remarcat este că, puținele cioburi lucrate din pastă fină, au fost negru-cenușii.

Ca forme (pl. III/1-4) au fost atestate „*vasul cu profil arcuit afară, având forma de pâlnie cu buza crestată*”, „*castronul înalt cu pereții înclinați spre exterior și marginea slab arcuită în afară*”, „*vasul cu brâu alveolar sub buză*” și cel „*cu picior scund, scobit în interior*”⁴¹. De amintit sunt și vasele care au putut fi reîntregite, anume vasul sac (pl. VIII/2), cel în formă de ghiveci de flori (pl. VIII/3) și cel globular (pl. VIII/4)⁴².

Dintre elementele de decor sunt de notat, pe lângă brâul alveolar, creștăturile pe buză, striurile paralele și, destul de rar, găurile-butoni practicați din interior spre exterior.

Olarii *Nivelului Ib* se pare că au folosit mai mult pietricelele ca degresant⁴³. Frecvente ca forme (pl. III/5-8), au fost oala scundă „*cu pereții groși bombați și cu o toartă accentuată arcuită*” și „*cănițele cu torți înguste*”. Decorul era compus din găuri-butoni, unii realizați prin presare din interior spre exterior, alții, mult mai puțini, din exterior spre interior (pl. VIII/2), striuri, proeminente dispuse orizontal, brâul alveolar.

1.2. Campania 1957:

La fel ca și în campania din anul anterior, și în cea din 1957, lotul de ceramică Glina recuperat a fost destul de bogat⁴⁴, din păcate însă, cu o singură excepție, un *askos* (pl. VIII/1)⁴⁵, restul pieselor s-au prezentat în stare fragmentară (pl. V și VI). Au fost documentate trei tipuri de ceramică după conținutul pastei⁴⁶: cu multe pietricele și nisip abundent; cu nisip bogat și, mult mai rar, fină, fără impurități majore.

Printre formele, care s-au putut identifica, se numără recipientele pântecoase, străchinile și cămile. Unele vase aveau torți în bandă lată, altele îngustă, după caz aproape dreptunghiulare, ovale sau triunghiulare în secțiune. Decorul a fost reprezentat de șirurile de găuri-butoni, alveole și șiruri de alveole, creștături și șiruri de creștături.

⁴⁰ Morintz, Cantacuzino 1959, p. 633 sq..

⁴¹ Morintz, Cantacuzino 1959, p. 634 sq., fig. 3/1-4.

⁴² Morintz, Rosetti 1959, pl. XIII/4, 6, 10.

⁴³ Morintz, Cantacuzino 1959, p. 635, fig. 3/5-8.

⁴⁴ Morintz 1959, fig. 10-11.

⁴⁵ Morintz 1959, fig. 9.

⁴⁶ Morintz 1959, p. 770.

1.3. Campania 1994:

Ceramica recuperată în acel an⁴⁷, a permis deosebirea după pasta folosită a trei categorii: grosieră, cu multe impurități de mari dimensiuni; semigrosieră, în care cantitatea de impurități este mai redusă, și fină, dintr-un lut de bună calitate.

La primele două categorii de ceramică arderea a fost proastă, insuficientă și neuniformă. La ceramica fină arderea s-a dovedit uniformă. O parte din fragmentele ceramice scoase din bordei prezentau urme ale unei arderi secundare. Spectrul coloristic al ceramicii a fost deosebit de larg, mergând de la galben și cărămiziu deschis până la castaniu, cenușiu și negru.

Dintre forme au putut fi identificate vase sac⁴⁸, vase borcan⁴⁹, recipiente globulare cu gura evazată⁵⁰, cu gura în formă de pâlnie⁵¹, cu gâtul aproape cilindric⁵², castroane⁵³, vas de tip „ghiveci de flori”⁵⁴, strecurători⁵⁵, vase miniaturale⁵⁶.

Recipientele de dimensiuni mai mari au fost modelate din pastă grosieră și semigrosieră, iar cele de dimensiuni mijlocii și reduse ceramicii semigrosiere și fine. Deosebit de interesant a fost un vas de dimensiuni apreciabile, lucrat din pastă fină, de culoare cenușie, lustruit la exterior, prevăzut probabil cu două torți, care leagă buza cu zona de maximă rotunjime a vasului, iar pe umăr dotat cu grupuri de urechiușe aplicate⁵⁷.

Torțile vaselor mari sunt de tipul celor tubulare, altele în bandă lată și apucătorile în formă de sa⁵⁸, iar recipientele mai mici, din pastă mai bună, au avut torți în bandă îngustă⁵⁹.

Dintre formele de decor sunt de amintit găurile-butoni practicați din interior spre exterior sub buză⁶⁰, perforațiile sub buză⁶¹, șirul de gropițe tot sub buză⁶², ornamentul lucrat cu măturica („*Besenstrichverzierung*”)⁶³,

⁴⁷ Negru, Schuster 1997, p. 13 sq.

⁴⁸ Negru, Schuster 1997, fig. 2/1, 3/2, 7/3.

⁴⁹ Negru, Schuster 1997, fig. 2/2, 3/1.

⁵⁰ Negru, Schuster 1997, fig. 4/1.

⁵¹ Negru, Schuster 1997, fig. 4/3.

⁵² Negru, Schuster 1997, fig. 5/1, 8/3.

⁵³ Negru, Schuster 1997, fig. 4/2, 5/3, 6/1, 7/2.

⁵⁴ Negru, Schuster 1997, fig. 5/2, 6/3.

⁵⁵ Negru Schuster 1997, fig. 6/2.

⁵⁶ Negru, Schuster 1997, fig. 9/2.

⁵⁷ Negru, Schuster 1997, fig. 9/3.

⁵⁸ Negru, Schuster 1997, fig. 4/3.

⁵⁹ Negru, Schuster 1997, fig. 6/1, 3.

⁶⁰ Negru, Schuster 1997, fig. 2/1-2, 3/1-2, 4/1, 3.

⁶¹ Negru, Schuster 1997, fig. 7/3.

⁶² Negru, Schuster 1997, fig. 5/3.

⁶³ Negru, Schuster 1997, fig. 2/1.

alveolele pe buză⁶⁴, brâul aplicat alveolat realizat pe zona de incidență dintre gât și corp⁶⁵, segmentele de brâu alveolat⁶⁶, aplicații plastice în motivul coarnelor sau al șarpelui⁶⁷, proeminențele conice pe umărul vasului⁶⁸, urechiușele în zona buzei⁶⁹, butonii aplicați de formă rotundă⁷⁰.

1.4. *Reevaluarea materialului ceramic din Bronzul Timpuriu de la Ciurel (1996-1997, 2008-2009):*

Publicarea unei lucrări cu privire la Bronzul Timpuriu din centrul Munteniei⁷¹, a impus reexaminarea lotului de ceramică aflat în depozitele *Muzeului Municipiului București* și a *Institutului Român de Tracologie*, instituții care adăposteau materialele Glina de la *Ciurel*. Săpăturile arheologice preventive din 2008 au determinat colectivul de cercetare să reanalizeze lotul de ceramică (post-Glina) din depozitul *Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”*. Cu acest prilej, printre materialele aparținând Evului Mediu Timpuriu, au fost depistate o serie de piese datând, printre altele, din Bronzul Timpuriu.

Chiar dacă inițial s-a vorbit în cazul ceramicii de la *Ciurel* după compoziția pastei de două categorii, ulterior prin extinderea cercetărilor s-au putut decela trei tipuri: grosieră, semigrosieră și fină⁷². Această împărțire tripartită a fost confirmată și prin alte investigații pe teritoriul orașului București (*Roșu, Cătelu Nou, Lunca Bârzești-Punctul nr. 3, Militari-Câmpul Boja, Băneasa-Lac*)⁷³, dar și dincolo de hotarele acestuia (Glina, Crivăț, Odaia Turcului, Drăgănești-Olt-Corboaica, Căscioarele-Cătălui, Greci, Mihăilești-Tufa, Morărești, Ostrovul Corbului)⁷⁴.

Formele recipientelor Glina identificate la *Ciurel* au analogii în majoritatea siturilor din aria de răspândire a acestei culturi (după tipologia făcută Schuster 1997a⁷⁵). Astfel, vasele-sac (*Tip 1.1*), cu fundul plat, rareori reliefat față de corp, pereții ușor curbați și gura, câteodată, în formă de

⁶⁴ Negru, Schuster 1997, fig. 3/2.

⁶⁵ Negru, Schuster 1997, fig. 3/2.

⁶⁶ Negru, Schuster 1997, fig. 8/3.

⁶⁷ Negru, Schuster 1997, fig. 8/2, 9/1.

⁶⁸ Negru, Schuster 1997, fig. 5/2.

⁶⁹ Negru, Schuster 1997, fig. 7/2, 8/3.

⁷⁰ Negru, Schuster 1997, fig. 8/1.

⁷¹ Schuster 1997a.

⁷² Schuster 1997a, p. 59 sq.; Schuster, Negru 2006, p. 37 sq.; Schuster, Fântânceanu 2007, p. 23 sq.

⁷³ Constantiniu, Panait 1963, p. 305 sqq.; Leahu 1965, p. 237 sqq.; Sandu 1992, p. 165; Băjenaru 2007, p. 15.

⁷⁴ Nestor 1933, p. 237 sqq.; Ulanici, Trohani 1975, p. 79, 82; Tudor 1982, p. 61 sqq.; Nanu 1989, p. 38; Schuster 1992, p. 35; Nica, Schuster, Zorzoliu 1995, p. 15; Schuster, Nica 1995, p. 115; Roman 2006, p. 457; Nica 2010, p. 62.

⁷⁵ Nu toți cei care s-au ocupat de olăria culturii Glina acceptă tipologia noastră.

pâlnie (pl. X/1-2, XIV/3, XV/1)⁷⁶ au fost găsite și la București-Roșu, *Cariera de Nisip a I.T.B.* și *Militari-Câmpul Boja*, dar și la Mihăilești-Tufa, Schitu-Gaura Despei și *La Conac*, Varlaam, Odaia Turcului, Prundu, Ostrovul Corbului⁷⁷; cele cu fundul plat, corpul ușor globular și gura evazată (pl. XI/2, XIII/4) (*Tip 1.2*)⁷⁸ la București-Roșu, *Cariera de Nisip a I.T.B.* și *Militari-Câmpul Boja*, Mihăilești-Tufa, Schitu-Gaura Despei și *La Conac*, Varlaam, Crivăț, Odaia Turcului, Greci, Govora Sat-Runcuri, Ostrovul Corbului⁷⁹; și cele cu gâtul abia schițat, cilindric (pl. X/3, XIII/2) (*Tip 1.3*)⁸⁰ la București-Militari-Câmpul Boja, Greci, Schitu-Gaura Despei, Mihăilești-Tufa, Bârsești⁸¹.

Vasele borean (*Tip 2*), cu pereții ușor aduși la forma unui S prelung, uneori cu gura dreaptă (pl. XIII/3) au analogii la București-Militari-Câmpul Boja, *Cariera de Nisip a I.T.B.*, Dudești, Varlaam, Crivăț, Căscioarele-Cătălui și Mănăstirea Cătălui, Valea Calului, Udeni, Odaia Turcului, Prundu, Schitu-La Conac și Gaura Despei, Branet, Drăgănești-Olt-Corboiaica, Govora Sat-Runcuri, Gurișoara, Govora Băi, Căzănești-Cărămidărie, Arsanca⁸².

La București-Roșu și *Militari-Câmpul Boja*, Udeni, Văcărești, Schitu-Gaura Despei și *La Conac*, Ostrovul Corbului au fost descoperite vase în formă de ghiveci de flori, cu pereții înclinați în afară, uneori cu buza răsfrântă spre exterior (*Tip 3.1*)⁸³; la București-Roșu și *Cariera de Nisip a I.T.B.*, Căscioarele-Cătălui, Valea Calului, Udeni, Odaia Turcului, Crivăț, Mihăilești-Tufa⁸⁴ s-au găsit vase în formă de ghiveci de flori aproape cilindrice (pl. XI/3, XIII/5, XV/5) (*Tip 3.3*). Vase globulare, cu gâtul arcuit, uneori mai scurt, și marginea, în general, răsfrântă spre exterior (*Tip 4.1*) au fost documentate și la București-Roșu și *Militari-Câmpul Boja*, Glina, Varlaam, Crivăț, Văcărești, Greci, Căscioarele-Cătălui și Mănăstirea Cătălui, Udeni, Branet, Mihăilești-Tufa, Govora Sat-Runcuri, Morărești, Călugăreni,

⁷⁶ Schuster 1997a, p. 61, fig. 61/1-2; Schuster, Fântânceanu 2007, pl. 12/1-2.

⁷⁷ Schuster 1997a, fig. 99/3, 103/3; Roman 2006, fig. 7/4; Schuster, Fântânceanu 2007, p. 24, pl. 23/2, 4.

⁷⁸ ; Schuster 1997a, p. 61, fig. 62/2.

⁷⁹ Schuster 1997a, fig. 69/1, 98/2, 99/5, 103/2, 104/3, 107/6, 109/1, 114/4, 139/5, 141/8; Roman 2006, fig. 7/4; Schuster, Fântânceanu 2007, p. 24, pl. 23/2, 4; Nica 2010, p. 62, pl. II/1-6.

⁸⁰ Schuster 1997a, p. 61, fig. 62/1.

⁸¹ Schuster 1997a, p. 61, fig. 110/1, 5, 111/1, 7-8, 131/6, 141/7; Schuster, Fântânceanu 2007, p. 24.

⁸² Schuster 1997a, fig. 65/1-2, 76/4, 88/3, 5-6, 92/10-11, 99/4, 113/3, 114/1, 139/7; Schuster, Fântânceanu 2007, p. 25, pl. 18/4, 20/3, 5-6; Nica 2010, p. 62, pl. II/7-12.

⁸³ Schuster 1997a, fig. 109/4, 112/5, 114/5; Roman 2006, fig. 7/3; Schuster, Fântânceanu 2007, p. 25.

⁸⁴ Schuster 1997a, fig. 88/2, 89/3, 92/8, 99/1, 103/6; Schuster, Fântânceanu 2007, p. 25, pl. 20/2; Nica 2010, p. 62, pl. II/14-19.

Ostrovul Corbului⁸⁵. Vase globulare, cu gura în formă de pâlnie (*Tip 4.2*) (pl. XV/1) au fost prezente la București-Roșu, *Militari-Câmpul Boja* și *Dudești*, Varlaam, Schitu-*La Conac* și *Gaura Despei*, Odaia Turcului, Branet, Slatina, Bârsești, Morărești⁸⁶, iar cele globulare, cu gâtul aproape cilindric (*Tip 4.3*) (pl. XIII/6) la București-*Militari-Câmpul Boja*, Glina, Odaia Turcului, Văcărești, Branet, Schitu-*La Conac* și *Gaura Despei*⁸⁷.

Din această ultimă categorie de vase globulare de la *Ciurel*, face parte și unul lucrat din pastă fină, de culoare cenușie, lustruit la exterior, prevăzut probabil cu două torți, care pleacă de la buză, iar pe umăr dotat cu grupuri de urechiușe⁸⁸.

După cum am văzut, fragmentele de *anflore* de la *Ciurel* nu ne-au permis reconstituirea clară a formelor respectivelor recipiente, aspect similar cu cazurile de la Greci, Văcărești, Odaia Turcului, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*⁸⁹. În schimb, fragmentele de la castroane au fost mai numeroase, fapt întâlnit în multe așezări Glina. Astfel, castroane ușor arcuite, uneori având un corp pronunțat bombat și buza trasă spre interior (*Tip 7.1*) (pl. XII/4, 6, XV/2)⁹⁰, au fost identificate la București-*Militari-Câmpul Boja*, *Roșu*, *Cățelu Nou* și *Dudești*, Varlaam, Mihăilești-*Tufa*, Căscioarele-*Cătălui* și *Mănăstirea Cătălui*, Odaia Turcului, Văcărești, Valea Calului, Schitu-*Gaura Despei* și *La Conac*, Drăgănești-Olt-*Corboaica*, Branet, Govora Sat-*Runcuri*, Călugăreni, Morărești, Ostrovul Corbului⁹¹.

Tipul 7.2 al castroanelor, anume tronconic, cu umăr mai bine sau mai puțin marcat și buză răsfrântă spre exterior (pl. XI/1, XIV/6) a fost găsit și în așezările de la București-*Roșu*, *Militari-Câmpul Boja* și *Cățelu Nou*, Glina, Mihăilești-*Tufa*, Varlaam, Greci, Odaia Turcului, Crivăț, Căscioarele-*Cătălui*, Schitu-*La Conac* și *Gaura Despei*, Branet, Govora Sat-*Runcuri*, Ostrovul Corbului⁹². Ultima categorie de castroane (*Tip 7.3*), evazat, cu deschidere

⁸⁵ Schuster 1997a, fig. 55/2, 56/2-3, 85/1, 3-5, 86/1-3, 95/3, 97/2, 101/4, 117/3, 128/6, 129/11, 139/8; Roman 2006, fig. 5/5, 6/1; Schuster, Fântâncanu 2007, p. 26, pl. 9/1, 19/1, 25/5.

⁸⁶ Schuster 1997a, fig. 55/4, 56/1, 70/1-3, 72/3, 105/3, 111/6, 139/9; Schuster, Fântâncanu 2007, p. 26, pl. 14/1, 17/3.

⁸⁷ Schuster 1997a, p. 62, fig. 55/3, 72/6, 96/2-3, 97/1, 105/1, 108/4, 112/1, 3-4, 113/2; Schuster, Fântâncanu 2007, p. 26, pl. 9/3, 17/6.

⁸⁸ Negru, Schuster 1997, p. 13 sq., fig. 10/3.

⁸⁹ Schuster 1997a, fig. 118/3, 121/1-2, 127/4, 130/4, 6, 131/4-5, 132/6, 133/1-3, 5; Schuster, Fântâncanu 2007, p. 27.

⁹⁰ Schuster 1997a, fig. 66/1, 3, 101/1, 3.

⁹¹ Schuster 1997a, fig. 68/102, 69/3, 76/3, 84/1, 3, 5-11, 97/3, 98/5-6, 100/1-2, 108/6, 113/1, 118/2, 124/4, 125/5, 126/2-3, 6, 132/5, 139/1, 140/2, 141/1, 3-4, 142/1, 143/6; Roman 2006, fig. 5/1; Schuster, Fântâncanu 2007, p. 27 sq., pl. 18/3, 22/5-6, 25/1.

⁹² Schuster 1997a, p. 63, fig. 59/3, 71/1, 4, 76/5-6, 90/2, 91/1-3, 4-5, 93/3, 96/1, 99/2, 100/4, 108/1, 114/2, 123/8, 125/3, 140/1, 7; Roman 2006, fig. 5/2-4; Schuster, Fântâncanu 2007, p. 28, pl. 11/3, 18/5-6, 21/1-5, 23/1, 25/2-4; Nica 2010, p. 62, pl. III/1-3.

diferită, având după caz buza arcuită ușor spre interior, exterior sau aproape cilindrică (pl. XII/5, XIII/1), a fost prezent și la București-*Militari-Câmpul Boja* și *Roșu*, Greci, Varlaam, Mihăilești-*Tufa*, Odaia Turcului, Crivăț, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*, Schitu-*La Conac* și *Gaura Despei*, Branet, Slatina, Râmnicu Vâlcea-*Cetățuie*, Govora Sat-*Runcuri*, Ostrovul Corbului⁹³.

Strachina-strecurătoare de la *Ciurel* (pl. XII/1, XV/5) face parte din *Tip 8.1* al acestei forme de recipient⁹⁴, descoperit și la București-*Militari-Câmpul Boja* și *Roșu*, Varlaam, Mihăilești-*Tufa*, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*, Greci, Odaia Turcului, Văcărești, Valea Calului, Crivăț, Greci, Branet, Govora Sat-*Runcuri*⁹⁵.

Askos-ul de la *Ciurel* (pl. VIII/1), adică *Tipul 9* de recipient⁹⁶, are o analogie la Glina⁹⁷. Căni (*Tip 10.1*), cu corpul mai mult sau mai puțin globular, cu una sau două toarte (pl. XII/2-3)⁹⁸ s-au găsit în schimb în mai multe așezări: București-*Tei* și *Militari-Câmpul Boja*, Roșu, Glina, Crivăț, Greci, Mihăilești-*Tufa*, Căscioarele-*Cătălui*, Odaia Turcului, Udeni⁹⁹.

La *Ciurel* au fost depistate și două vase în miniatură (*Tip 16*). Primul (pl. XVI/7) are pereții aproape cilindrici, al doilea este un castronaș cu pereții oblici (pl. XVI/8). Recipiente foarte mici dimensiuni au descoperite și în așezările de la București-*Militari-Câmpul Boja*, Mihăilești-*Tufa*, Varlaam¹⁰⁰.

Așa cum formele au analogii în diferitele situri Glina din Muntenia și Oltenia, așa și torțile (pl. XVI/6) (tubulare, în bandă lată sau îngustă) și apucătorile (pl. XIV/4, XVI/5) (urechiușe perforate, conice, tronconice, verticale, în formă de șa), precum și decorul în relief (proeminente, brâuri, segmente de brâu, coaste, coarne) și cel obținut prin adâncire (pl. XV/3) (găuri-butoni, creștături, alveole, șiruri de creștături, șiruri de alveole, linii, rețele de linii).

2. Alte piese din lut ars:

În săpăturile mai vechi au fost găsite o serie de piese din lut ars deosebit de interesante. Dintre acestea două au o funcționalitate incertă

⁹³ Schuster 1997a, p. 63, fig. 59/1-2, 69/4, 90/3, 93/1, 4-5, 97/4, 100/3, 109/2-3, 110/6, 113/6, 115/2, 6, 117/2, 4, 123/1-4, 124/6-9, 126/1, 6, 130/2, 134/6-7, 136/3, 142/3, 7-9; Schuster, Fântâneau 2007, p. 28, pl. 11/1-2, 23/3; Nica 2010, p. 62 sq., pl. III/6-7.

⁹⁴ Schuster 1997a, p. 64, fig. 64/2, 101/2.

⁹⁵ Schuster 1997a, p. 64, fig. 73/5, 77/1, 143/4, 9; Schuster, Fântâneau 2007, p. 29; Nica 2010, p. 64, pl. II/24-25.

⁹⁶ Schuster 1997a, p. 64, fig. 60/2.

⁹⁷ Schuster 1997a, p. 64; Schuster, Fântâneau 2007, p. 30.

⁹⁸ Schuster 1997a, p. 65, fig. 64/3.

⁹⁹ Schuster 1997a, p. 65, fig. 55/5, 60/1, 4-5, 76/1, 129/2-3, 5-6, 127/2-3, 5, 129/1; Schuster, Fântâneau 2007, p. 30, pl. 9/4-5; Nica 2010, p. 63.

¹⁰⁰ Schuster 1997a, p. 66, fig. 83/1-3.

(pl. XVI/1, 3). Apoi este vorba de un idol (pl. XVI/2), aproape cilindric, cu capul teșit și mai îngust decât restul corpului, cu zona gâtului bine marcată și mâinile în poziția adorantului. Chiar dacă în mediul Glina au mai fost descoperite figurine antropomorfe (Odaia Turcului, Drăgănești-Olt-*Corboaica*, Schitu-*Gaura Despei*)¹⁰¹, piesa de la *Ciurel* este prin forma ei un unicat.

Un topor în miniatură a fost recuperat în urma săpăturilor din 1956¹⁰². Acesta are un corp alungit, cu un tăiș lățit și ceafa terminată într-un buton (pl. XVII/6). Un topor asemănător, însă prevăzut cu gaură de prindere, a fost descoperit și la *Militari-Câmpul Boja*¹⁰³. După cum am mai precizat, acel sit este situat cca 500-600 m în linie dreaptă amonte de *Ciurel*. Discutând acea piesă, ne-am pus întrebarea, dacă cele două amulete au fost create „by a single „craftsman” sau „did an exchange exist between those two Glina communities from *Ciurel* and *Militari-Câmpul Boja*?”. Și acum credem că „more plausible, it was just a single community that pendulated along the *Dâmbovița* river, establishing „shelters” in different places”.

Aceste două toporașe nu sunt unicate, piese de acest gen fiind descoperite și la *București-Roșu* and *Fundeni*, *Crivăț*, *Văcărești*, *Milcovățu-La Dig* și *Branet*¹⁰⁴.

Campania din 1994 a permis descoperirea a două greutatea piramidale (pl. XVII/9)¹⁰⁵. Obiecte similare s-au găsit și la *București-Militari-Câmpul Boja* și *Fundeni*, *Odaia Turcului*, *Branet*, *Mihăilești-Tufa*, *Govora Sat-Runcuri*, *Morărești*¹⁰⁶.

Un interesant tip de lingură a fost descoperit în 1994. Este vorba de o piesă singulară în mediul Glina, anume o lingură-polonic (pl. XVII/7), care era coada într-un unghi de aproape 45° față de căuș¹⁰⁷.

Fusaiole au fost găsite și în campania din 1956, dar și ulterior (de exemplu, mai multe, în 1994). Astfel au fost identificate fusaiole plate bitronconice and sferice¹⁰⁸. Piese identificate la *Ciurel* au analogii în mai

¹⁰¹ Schuster 1997a, p. 79, fig. 44/3, 53/3; Schuster 1998a, p. 22; Schuster, Fântâneau 2007, p. 21 sq., pl. 8/3.

¹⁰² Morintz, Cantacuzino 1959, p. 635; Schuster 1997a, fig. 54/2; Schuster 1998a, fig. 10/2; Schuster, Fântâneau 2007, p. 21.

¹⁰³ Schuster, Negru 2006, p. 35, pl. 30:6.

¹⁰⁴ Schuster 1997a, p. 78, fig. 44/2, 54/1, 3-6; Schuster 1998a, p. 21 sq., fig. 1/1-7; Nica 2010, p. 64.

¹⁰⁵ Negru Schuster 1997, p. 13, fig. 10/4; Schuster 1997a, p. 77, fig. 42/5; Schuster, Fântâneau 2007, p. 19, pl. 5/5.

¹⁰⁶ Schuster 1997a, p. 77, fig. 43/3, 46/2-3, 51/2, 54/3-4; Schuster 1998b, p. 21; Schuster, Negru 2006, p. 36, pl. 30:1; Schuster, Fântâneau 2007, p. 19, pl. 7/2.

¹⁰⁷ Negru, Schuster 1997, fig. 11/3; Schuster 1997a, p. 78, fig. 42/2; Schuster, Fântâneau 2007, p. 20, pl. 5/2.

¹⁰⁸ Negru, Schuster 1997, p. 13, fig. 11/2, 4-5; Schuster 1997a, p. 75; Schuster 1998a p. 19; Schuster, Fântâneau 2007, p. 18 sq.

toate aşezările Glina din Muntenia şi Oltenia (*Bucureşti-Fundeni, Dudeşti, Căţelu Nou, Cariera de Nisip a I.T.B., Militari-Câmpul Boja*), Roşu, Mihăileşti-Tufa, Odaia Turcului, Cămineasca-Măgură, Schitu-La Conac şi Gaura Despei, Floreşti-Staţia de Pompă, Crivăţ, Letca Veche-La Pădure, Branet, Drăgăneşti-Olt-Corboaica, Morăreşti, Căzăneşti-Cărămidărie¹⁰⁹.

3. Utilaj litic:

3.1. Ciopliti:

Cele câteva aşchii de silex găsite în 1956, au avut culoarea castaniu închis, cenuşiu închis, cenuşiu albicios¹¹⁰. Ulterior au mai fost descoperite lame (pl. XVI/4, XVII/ 3)¹¹¹ şi o dălţiţa de culoarea galben-castanie (pl. XVII/2) şi nuclee¹¹².

În aproape toate siturile Glina de pe întreaga arie de răspândire a culturii au fost găsite aşchii de silex (de exemplu: *Bucureşti-Militari-Câmpul Boja, Odaia Turcului, Varlaam, Schitu-La Conac şi Gaura Despei, Drăgăneşti-Olt-Corboaica, Govora Sat-Runcuri* etc.)¹¹³. Destul de frecvente sunt în mediul acestei culturi a Bronzului Timpuriu şi lamele¹¹⁴. Nuclee au fost identificate şi la Roşu, Varlaam şi Schitu-La Conac¹¹⁵.

3.2. Şlefuit:

Săpăturile din 1994 au dus la descoperirea unui fragment dintr-un cuţit curb (*Krummesser*), o cute pentru ascuţit, o dălţiţă (pl. XVII/4) şi un frecător de la o râşniţă (pl. XVII/5)¹¹⁶.

Astfel de artefacte au fost descoperite la *Bucureşti-Militari-Câmpul Boja*, cute de ascuţit, dălţiţă şi frecător, la *Milcovăţu-La Dig* o dălţiţă, la *Odaia Turcului, Schitu-Gaura Despei* şi *La Conac* şi *Branet* frecătoare, la *Bucureşti-Fundeni, Odaia Turcului* şi *Văcăreşti* cuţite curbe¹¹⁷.

¹⁰⁹ Schuster, Negru 2006, p. 34 sq.; Schuster, Fântâneau 2007, p. 18 sq.

¹¹⁰ Morintz, Cantacuzino 1959, p. 635; Păunescu 1970, p. 203; Schuster 1997a, p. 51; Schuster 1998b, p. 13; Schuster, Fântâneau 2007, p. 11.

¹¹¹ Păunescu 1970, fig. 44/5, 45/20; Schuster 1997a, p. 50, fig. 30/4; Schuster 1998b, p. 12 sq.; Schuster, Fântâneau 2007, p. 10, pl. 1/6.

¹¹² Păunescu 1970, p. 203; Negru, Schuster 1997, p. 13, fig. 7/1; Schuster 1997a, p. 51, fig. 30/1; Schuster 1998b, p. 13; Schuster, Fântâneau 2007, p. 11.

¹¹³ Schuster 1997a, p. 51; Schuster 1998b, p. 13; Negru, Schuster 2006, p. 34; Schuster, Fântâneau 2007, p. 11.

¹¹⁴ Schuster 1997a, p. 50 sq., fig. 29/1, 30/3, 6, 31/3; Schuster 1998b, p. 12 sq.; Negru, Schuster 2006, p. 34; Schuster, Fântâneau 2007, p. 10 sq., pl. 1/3.

¹¹⁵ Schuster 1997a, p. 51; Schuster, Fântâneau 2007, p. 11.

¹¹⁶ Negru, Schuster 1997, p. 1, fig. 10/3; Schuster 1997a, p. 52 sq., fig. 42/4; Schuster 1998b, p. 13 sq.; Schuster, Fântâneau 2007, p. 11 sq., pl. 5/4.

¹¹⁷ Schuster 1997a, p. 51 sqq., fig. 32/1, 34/5; Schuster 1998b, p. 13 sq.

4. Piese din os și corn:

Un ac și un străpungător (pl. XVII/8) au fost găsite în 1994¹¹⁸. Piesele din os sunt obiecte care s-au descoperit mai rar în așezările Glina. Ace au fost identificate și la București-*Fundeni*, Varlaam, Mihăilești-*Tufa*, Schitu-*La Conac*¹¹⁹. Străpungătoare (dornuri) au fost documentate la Roșu, Căscioarele-*Cătălui*, Varlaam, Schitu-*La Conac*, Drăgănești-Olt-*Corboaica*, Morărești, Govora Sat-*Runcuri*¹²⁰.

Așezarea de la Ciurel în contextul mai larg al culturii Glina

Terasale înalte ale unor ape curgătoare au constituit o zonă propice pentru comunitățile Glina de a întemeia așezări. Așa a fost și cea din dreapta râului Dâmboviței, unde urme din Bronzul Timpuriu aflate într-un perimetru relativ restrâns, au fost identificate la Roșu, *Militari-Câmpul Boja* și *Ciurel*¹²¹. Acest tip de amplasament are numeroase analogii în Muntenia (Mihăilești-*Tufa*, Varlaam, Mironcești-*Coastă*, *La Conacul lui Palade* și *Malul Roșu*, *Milcovăț-La Dig*, *Letca Veche*, Schitu-*La Conac* și *Gaura Despei*)¹²² și în Oltenia (Bârsești, Govora Sat-*Runcuri*, Călina)¹²³.

Ciurel, la fel ca toate așezările din epoca bronzului din București și împrejurimi face parte din categoria celor nefortificate, deschise¹²⁴. Tot atât de adevărat este că, multe dintre ele, dacă le judecăm în contextul cadrului natural din vremea lor, au beneficiat de elemente de adăpostire naturală. De asemenea și stratul/straturile de cultură sunt mai puțin consistente și numărul complexelor nu este chiar mare. Puține se știu vizavi de dimensiunile reale ale așezărilor, de structura lor internă, de arealul destinat construcțiilor, cât și de cel folosit pentru adăpostirea animalelor. Evident această apreciere se bazează pe actualul stadiu al cercetării, majoritatea investigațiile au fost, așa cum am menționat, de salvare, sau altele sistematice, dar de amploare restrânsă.

Construcțiile culturii Glina, descoperite în București și în apropierea orașului, au fost multe de tipul celor de suprafață, fiind folosite, foarte

¹¹⁸ Negru, Schuster 1997, p. 13, fig. 10/1-2; Schuster 1997a, p. 55; Schuster, Fântâncanu 2007, p. 14.

¹¹⁹ Schuster, Fântâncanu 2007, p. 14, pl. 3/4.

¹²⁰ Schuster 1997a, p. 55, fig. 36/2, 4; Schuster, Fântâncanu 2007, p. 14, pl. 3/2.

¹²¹ Schuster 1997a, p. 180 sqq.; Schuster, Fântâncanu 2005, p. 26; Schuster, Negru 2006, p. 27 sqq..

¹²² Schuster 1997a, p. 194 sqq., 204 sqq., 211 ff.; Schuster, Fântâncanu 2005, p. 32 sq., 35 sq., 38; Schuster, Popa 2008, p. 27, 35, 44; Schuster, Popa 2009, p. 23 sqq., 30 sq.

¹²³ Schuster, Fântâncanu 2005, p. 39 sq., 42, 55.

¹²⁴ Schuster, Fântâncanu 2005, p. 57.

probabil, numai ca locuințe. O analiză a acestui tip de adăpost al comunităților Glina de pe întregul lor areal de răspândire, ne arată că, majoritatea acestora au avut o formă greu clar detectabilă astăzi pe cale arheologică. Probabil cele mai multe fuseseră rectangulară cu colțurile ușor rotunjite, așa cum au fost cele de la *Ciurel*, dar și de la *București-Militari-Câmpul Boja* și *Greci*. Excepție nu fac nici alte zone din Muntenia (*Drăgănești-Olt-Corboaica*, *Crivăț*, *Odaia Turcului*, *Căscioarele*, *Cătălui* și *Mănăstirea Cătălui*) și Oltenia (*Govora Sat-Runcuri*, *Ostrovul Corbului*)¹²⁵. În unele așezări au fost găsite și resturile unor case ovale (*Căscioarele-Cătălui*) sau dreptunghiulare/pătrate (*Branet*)¹²⁶.

Dimensiunile construcțiilor de la *Ciurel*, așa cum s-a văzut, au fost modeste, intrând în categoria celor mici și mijlocii, aidoma celor de la *București-Militari-Câmpul Boja* sau *Glina*. Dealtfel, aproape toate complexele de locuit din arealul culturii Glina, au făcut parte din această categorie (alte exemple la *Crivăț*, *Odaia Turcului*, *Branet*). Mai mari au fost unele construcții de la *Mihăilești-Tufa*, *Căscioarele-Cătălui*, *Drăgănești-Olt-Corboaica* și *Branet*¹²⁷.

Toate construcțiile de suprafață au fost ridicate în aceeași tehnică¹²⁸. Pe un schelet din lemn și împletituri de nuiele s-au aplicat straturi dintr-un amestec de lut, paie tocate și, uneori, pleavă. Dacă în cazul unor locuințe mai mari, masa de chirpici se dovedește mai însemnată, în cel al colibelor cu pereții subțiri, pomosteala a fost în cantitate mai redusă.

La *Ciurel*, la fel ca și în alte puncte de pe raza municipiului București (*Lunca Bârzești*, *Cățelu Nou*, *Mihai Vodă*, *Dudești*, *Militari-Câmpul Boja*, *Fundeni* și *Roșu*), dar și în afara acestuia (*Udeni*, *Crivăț*, *Căscioarele-Cătălui*, *Călugăreni*, *Morărești*) au putut fi cercetate și o serie de bordeie (semibordeie)¹²⁹. Unele dintre bordeie au avut o formă ovală/rotundă, altele au fost rectangulare sau semănând cu cifra „8”. Dimensiunile lor s-au dovedit a fi modeste. Astăzi este evident că locuințele adâncite au fost folosite în toate fazele culturii, nu numai în cea de început cum au crezut unii dintre specialiști.

Relativ puține construcții Glina au fost dotate cu instalații de combustie (*Greci*, *Căscioarele-Cătălui*, *Odaia Turcului*, *Șerbănești*, *Drăgănești-Olt-Corboaica*, *Branet*, *Morărești*, *Govora Sat-Runcuri*, *Râmnicu Vâlcea-Str.*

¹²⁵ Schuster, Fântâneau 2005, p. 59; Nica 2010, 56.

¹²⁶ Schuster, Fântâneau 2005, p. 60.

¹²⁷ Ulanici 1981, p. 20; Ulanici 1983, p. 23; Nanu 1989; Schuster 1997a, p. 39.

¹²⁸ Schuster 1997a, p. 39 sq.

¹²⁹ Schuster, Fântâneau 2005, p. 58 sq.; Nica 2010, p. 56 sq.

Calea lui Traian, Țeica)¹³⁰. În general acestea erau de dimensiuni mici (laturi cu lungimi maxime sub un metru) sau mijlociu (între 1.00-1.50 m). Dar au fost descoperite și alte mari, cum a fost cea de 2.60 x 2.00 m de la Șerbănești.

La Glina, Schitu-*La Conac* și Arsanca au fost descoperite vetre de foc exterioare. Fără a putea afirma cu certitudine, credem că vetrele exterioare au fost folosită de mai multe familii sau „*gospodării*”. În general, pentru grosul vetrelor de foc, fie ele de interior sau de exterior, se presupune că au avut rost menajer, pentru prepararea hranei și, acelea din locuințe, pentru încălzit. Excepții pot fi, de exemplu, vatra din *Locuința 10* de la Branet, lângă care au fost descoperite anumite artefacte (o roțiță de car și un toporaș votiv, lucrat din lut fin), care, eventual, ar putea indica și un alt rost, posibil vremelnic, conjunctural, de vatră de cult, al respectivei instalații de combustie. Unele semne de întrebare ridică și *Vatra 5* din *Locuința 4* de la Schitu-*Gaura Despei*, lângă care s-a identificat un recipient de mari dimensiuni, un altul în miniatură și un idol zoomorf.

La București-*Cățelu Nou* și *Militari-Câmpul Boja* au fost cercetate mai multe gropi menajere. Formele gropilor din mediul Glina au fost tronconice/trapez, bitronconice/pară și cilindrice. Gropi au fost descoperite și la Schitu, Mihăilești-*Tufa*, Varlaam, Drăgănești-Olt-*Corboaița* și Morărești.

Complexele și materialele Glina descoperite la *Ciurel* au, am repetat-o de câteva ori, puternice analogii cu situația vestigiilor din Bronzul Timpuriu de la *Militari-Câmpul Boja*. În acest din urmă sit a fost identificat un singur nivel Glina și acesta a aparținut *fazei clasice IIa* a culturii. Și așezarea de la *Ciurel* face parte din siturile fazei respective a culturii, numai că aici au fost surprinse, așa cum am văzut, două nivele.

Nu este exclus ca grupul de la *Ciurel* să fie „*migrat*” în căutare de „*Hinterland*” economic amonte pe Dâmbovița și să fi poposit la *Militari-Câmpul Boja*. Ulterior, poate au revenit la *Ciurel*. Sau poate numai o parte a grupului inițial să fi revenit. Sau, să nu uităm nici comunitatea Glina de la Roșu, sit aflat nu departe de *Militari-Câmpul Boja* și *Ciurel*.... Nu putem ști cu certitudine cum s-au derulat lucrurile, dar să ne fie permise aceste mici speculații.

Așezarea de la *Ciurel* face parte ca locația din aria de răspândire de bază a culturii Glina¹³¹. Investigațiile arheologice de pe teritoriul Bucureștiului

¹³⁰ Schuster, Fântâneau 2005, p. 60 sq.

¹³¹ Schuster 1994; Schuster 2000b; Schuster 1997a, p. 83 sq.; Schuster, Fântâneau 2005, p. 46 sq.

și în împrejurimi, au arătat că arealul central al Munteniei, scăldat de cursurile mijlocii ale râurilor Colentina, Dâmbovița, Argeș, Sabar, Glavacioc, Câlniștea, Ialomița, a fost prima zonă în care s-au manifestat comunități Glina. Dintre așezările Glina I sunt de amintit cele de la București-*Cățelu Nou* și *Mihai Vodă*¹³². Ulterior, în faza clasică a culturii – Glina II, numărul așezărilor în această regiune crește într-un ritm apreciabil, probabil atât ca urmare a unor sporuri demografice, cât și ca expresie a mobilității comunităților în căutare de hrană pentru animale și oameni. Acești factori, eventual acompaniați de presiuni externe, pătrunderea din est a unor populații nomade, vor face ca grupuri Glina să pătrundă la sud de Dunăre, la nord de Carpați, până la Mostiștea și dincolo de Olt și Jiu, până în zona Porților de Fier¹³³.

BUCUREȘTI, PUNKT „DEALUL CIUREL” DIE SIEDLUNG DER GLINA-KULTUR. EINE SYNTHESE

Die Verfasser des Aufsatzes unternehmen den Versuch ein Bild der Forschungen in der Siedlung bei București-*Ciurel* zu gestalten. Es wird erstens die nötige Aufmerksamkeit den Naturbedingengungen und der Forschungsgeschichte (zwischen 1930-2008) geschenkt.

Weiter werden Gedanken über die Ausmaßen und die Schichtlage der Siedlung geäußert. Der Analyse werden desgleichen die Bauten (ebenerdige und Grubenhäuser), Feuerstellen und –herde und das entdeckte Material (Stein-, Knochen und gebrannte Tongegenstände und hauptsächlich Keramik) unterzogen.

Die Forschungsergebnisse erlauben ein besseres Kennen der Glina-Kultur im Bukarester Raum, ermöglichen aber auch einen Vergleich mit Funden aus dem ganzen Verbreitungsraum dieser kulturellen Erscheinung nördlich der Donau.

Ciurel ist in die Reihe der kleinen, unbefestigten Siedlung, die die Hoch- und Tiefterrassen der meisten Flüsse aus Muntenien und Oltenien bevölkerten zu setzen. Zwischen *Ciurel* und der Flussaufwärts gelegenen Siedlung *Militari-Câmpul Boja* gab es wichtige Beziehungen. Möglich, dass sie zeitgleich waren und, sehr wahrscheinlich, von ein und derselben Gemeinschaft errichtet wurden.

¹³² Schuster 1997a, p. 172 sq., 176.

¹³³ Schuster 2000c; Schuster 2005b; Schuster 2010; Schuster, Fântânceanu 2005, p. 47 sqq.

BIBLIOGRAFIE

- Băjenaru 2007** = R. Băjenaru, *Un complex de tip Glina de la Băneasa-Lac*, CAB, VII, 13-33.
- Cârciumaru 1996** = M. Cârciumaru, *Palaeoetnobotanica. Studii în preistoria și protoistoria României*, Iași.
- Constantiniu, Panait 1963** = M. Constantiniu, P.I. Panait, *O așezare din epoca bronzului la Roșu*, CAB, I, 77-130.
- Ghinea 1996** = D. Ghinea, *București*, în D. Ghinea (ed.), *Enciclopedia Geografică a României. Vol. I (A-G)*, București, 225-321.
- Leahu 1965** = V. Leahu, *Săpăturile arheologice de la Cățelu Nou*, CAB II, 11-74.
- Morintz 1959** = S. Morintz, *Săpăturile de pe Dealul Ciurel*, Materiale V, 1959, 764-771.
- Morintz 1961** = S. Morintz, *I. Săpăturile de pe Dealul Ciurel*, Materiale VII, 1961, 658-663.
- Morintz, Cantacuzino 1959** = S. Morintz, Gh. Cantacuzino, *I. Sectorul Dealul Ciurel*, în Morintz, Cantacuzino, Rosetti 1959, 631-636.
- Morintz, Roman 1962** = S. Morintz, P. Roman, *I. Săpăturile de pe Dealul Ciurel*, Materiale VIII, 1962, 761-767.
- Morintz, Rosetti 1959** = S. Morintz, D.V. Rosetti, *Din cele mai vechi timpuri și pînă la formarea Bucureștilor*, în *Bucureștii de odinioară*, București, 1959, 11-47.
- Nanu 1989** = D.B. Nanu, *Cercetările arheologice de la Căscioarele Cotul Cătălui, jud. Călărași*, CCDJ V-VII, 37-54.
- Negru 1995** = M. Negru, *București-Ciurel*, în CCA. *Campania 1994. A XXIX-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice*, Cluj-Napoca, 11-14 mai 1995, Cluj-Napoca, 15.
- Negru 1998** = M. Negru, *București-Ciurel*, în CCA. *Campania 1997. A XXXII-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice*, Călărași, 20-24 mai 1998, Călărași, 10.
- Negru, Schuster 1997** = M. Negru, C. Schuster, *O locuință din epoca bronzului descoperită la București-Ciurel (1994)*, București 12, 11-17.
- Negru, Schuster, Moise 2000** = M. Negru, C. Schuster, D. Moise, *Militari-Câmpul Boja. Un sit arheologic pe teritoriul Bucureștilor*, București.
- Negru, Schuster, Oța, Morintz, Bădescu 2009** = M. Negru, C. Schuster, L. Oța, A. Morintz, A. Bădescu, *București, Punct: Ciurel-str. Amilcar C. Săndulescu, nr. 6, 8, 10*, în CCA. *A XLIII-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice*, Târgoviște, 27-30 mai 2009, Valachica XXI, Târgoviște, 275-277.
- Nestor 1933** = I. Nestor, *Fouilles de Glina*, Dacia III-IV, 226-252.

- Nica 2010** = T. Nica, *Unele aprecieri cu privire la așezarea Glina de la Crivăț (Campaniile arheologice din 1965-1968)*, Drobeta XX, 53-71.
- Nica, Schuster, Zorzoliu 1995** = M. Nica, C. Schuster, T. Zorzoliu, *Cercetările arheologice în tell-ul gumelnițeano-sălcutean de la Drăgănești-Olt, punctul Corboaica-campaniile din anii 1993-1994*, CAANT I, 9-45.
- Nicolăescu 1922** = C.S. Nicolăescu, *Urme de noi așezări preistorice în preajma Bucureștilor*, CNA II.
- Păunescu 1970** = A. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București.
- Posea, Bogdan, Popescu, Buza, Posea, Drugescu 2005** = G. Posea, O. Bogdan, C. Popescu, M. Buza, A. Posea, C. Drugescu, *Câmpia Vlăsiei*, în Posea, Bogdan, Zăvoianu, Buza, Bălțeanu, Niculescu 2005, 307-338.
- Posea, Bogdan, Zăvoianu, Buza, Bălțeanu, Niculescu 2005** = G. Posea, O. Bogdan, I. Zăvoianu, M. Buza, D. Bălțeanu, G. Niculescu, *Geografia României. V. Câmpia Română, Dunărea, Podișul Dobrogei, Litoralul Românesc al Mării Negre și Platforma Continentală*, București.
- Roman 2006** = P. Roman, *Preuves concernant les mouvements ethno-culturels de l'est à l'ouest et du sud au nord, dans la haute période de l'âge du Bronze résultées des recherches faites à Ostrovul Corbului*, în N. Tasić, C. Grozdanov (ed.), *Homage to Milutin Garašanin*, Belgrade, 455-467.
- Rosetti 1932a** = D.V. Rosetti, *Cîteva așezări și locuințe preistorice din preajma Bucureștilor*, București.
- Rosetti 1932b** = D.V. Rosetti, *Siedlungen der Kaiserzeit und der Völkerwanderungszeit bei Bukarest*, Germania XVI, 207-213.
- Rosetti 1932c** = D.V. Rosetti, *Asupra tipologiei și tehnicei câtorva așezări și locuințe pre și protoistorice din preajma Bucureștilor*, Urbanismul IX, 96-102.
- Rosetti 1935** = D.V. Rosetti, *Tombes à incinération de l'âge du Fer et de l'époque romaine dans la région de Bucharest. Tombe du premier âge du Fer, trouvé à Ciurël*, PMMB II, 53-57.
- Sandu 1992** = V. Sandu, *Cercetări arheologice în zona Lunca-Bîrzești*, CAB IV, 163-195.
- Schuster 1992** = C. Schuster, *Așezări Glina pe cursul inferior al Argeșului și Valea Câlniștei (I). Mihăilești-Tufa*, Thraco-Dacica XIII/1-2, 35-41.
- Schuster 1994** = C. Schuster, *Despre aria de răspândire a culturii Glina*, Istros VII, 63-70.
- Schuster 1997a** = C. Schuster, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare*, Bibliotheca Thracologica XX, București.

- Schuster 1997b** = C. Schuster, *Despre locuințele culturii Glina*, MemAntiq XXI, 85-114.
- Schuster 1998a** = C. Schuster, *Despre obiectele din lut ars din aria culturii Glina*, Angustia 3, 19-39.
- Schuster 1998b** = C. Schuster, *Despre obiectele litice descoperite în aria culturii Glina*, Drobeta VIII, 11-24.
- Schuster 2000a** = C. Schuster, *De la epoca pietrei la prima vârstă a fierului*, în Negru, Schuster, Moise 2000, 13-46.
- Schuster 2000b** = C. Schuster, *Zur Besiedlung der West- und Mittelwalachei (Rumänien) in der Frühbronzezeit*, Reports of Prehistoric Research Projects, 4, Sofia-Karlovo, 9-19.
- Schuster 2000c** = C. Schuster, *Zu den Ursachen der Ausbreitung (von Osten nach Westen) der Glina-Kultur*, CA XI/II, 361-370.
- Schuster 2005a** = C. Schuster, *Mediul înconjurător la Dunărea de Jos în preistorie. Câteva gânduri*, Drobeta XIV (2004), 5-16.
- Schuster 2005b** = C. Schuster, *Zur Ostgrenze der Verbreitungsgebiete der bronzezeitlichen Glina- und Tei-Kulturen*, Ialomița IV (2003-2004), 115-121.
- Schuster, Fântâneau 2005** = C. Schuster, C. Fântâneau, *Die Glina-Kultur*, în Schuster, Crăciunescu, Fântâneau 2005, 21-83.
- Schuster, Fântâneau 2007** = C. Schuster, C. Fântâneau, *Die Glina-Kultur*, în Schuster, Crăciunescu, Fântâneau 2007, 9-37.
- Schuster, Negru 2000** = C. Schuster, M. Negru, *Introducere. I. Cadrul geografic*, în Negru, Schuster, Moise 2000, 8.
- Schuster, Negru 2006** = C. Schuster, M. Negru, *Militari-Câmpul Boja. An archaeological site on the territory of Bucharest II. Pre- and Proto-Historic Settlements*, Târgoviște.
- Schuster, Nica 1995** = C. Schuster, M. Nica, *Săpăturile de salvare de la Morărești, județul Dolj-1993*, CAANT I, 114-122.
- Schuster, Popa 2008** = C. Schuster, T. Popa, *Mironești. I. Locuri, cercetări arheologice, monumente și personaje istorice*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis III, Giurgiu.
- Schuster, Crăciunescu, Fântâneau 2005** = C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, *Zur Bronzezeit in Südromänien. Drei Kulturen: Glina, Tei und Verbicioara*, Bd. I, Târgoviște.
- Schuster, Crăciunescu, Fântâneau 2007** = C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, *Zur Bronzezeit in Südromänien. Drei Kulturen: Glina, Tei und Verbicioara*, Bd. II, Târgoviște.
- Schuster, Fântâneau, Crăciunescu 2005** = C. Schuster, C. Fântâneau, G. Crăciunescu, *Einführung. A. Einige Worte zur Umwelt an der Unteren Donau*, în Schuster, Crăciunescu, Fântâneau 2005, 9-14.

- Tomescu 2000** = M. Tomescu, *Holocenul – date cronologice și climatice*, CA XI/1 (1998-2000), 235-270.
- Tudor 1982** = E. Tudor, *Neue Angaben zur frühen Bronzezeit in Südrumänien*, Dacia N.S. XXVI, 59-75.
- Tufescu 2001** = V. Tufescu, *Teritoriul și populația României*, în Petrescu-Dîmbovița, Vulpe 2001, 3-20.
- Ulanici 1981** = A. Ulanici, *Cercetările arheologice din anul 1979 de la Branet, jud. Olt*, CA IV, 20-28.
- Ulanici 1983** = A. Ulanici, *Săpăturile efectuate la Branet în așezarea Glina*, CA VI, 20-29.
- Ulanici, Trohani 1975** = A. Ulanici, G. Trohani, *Săpăturile de la Greci, com. Grădiștea, jud. Ilfov*, CA I, 77-100.

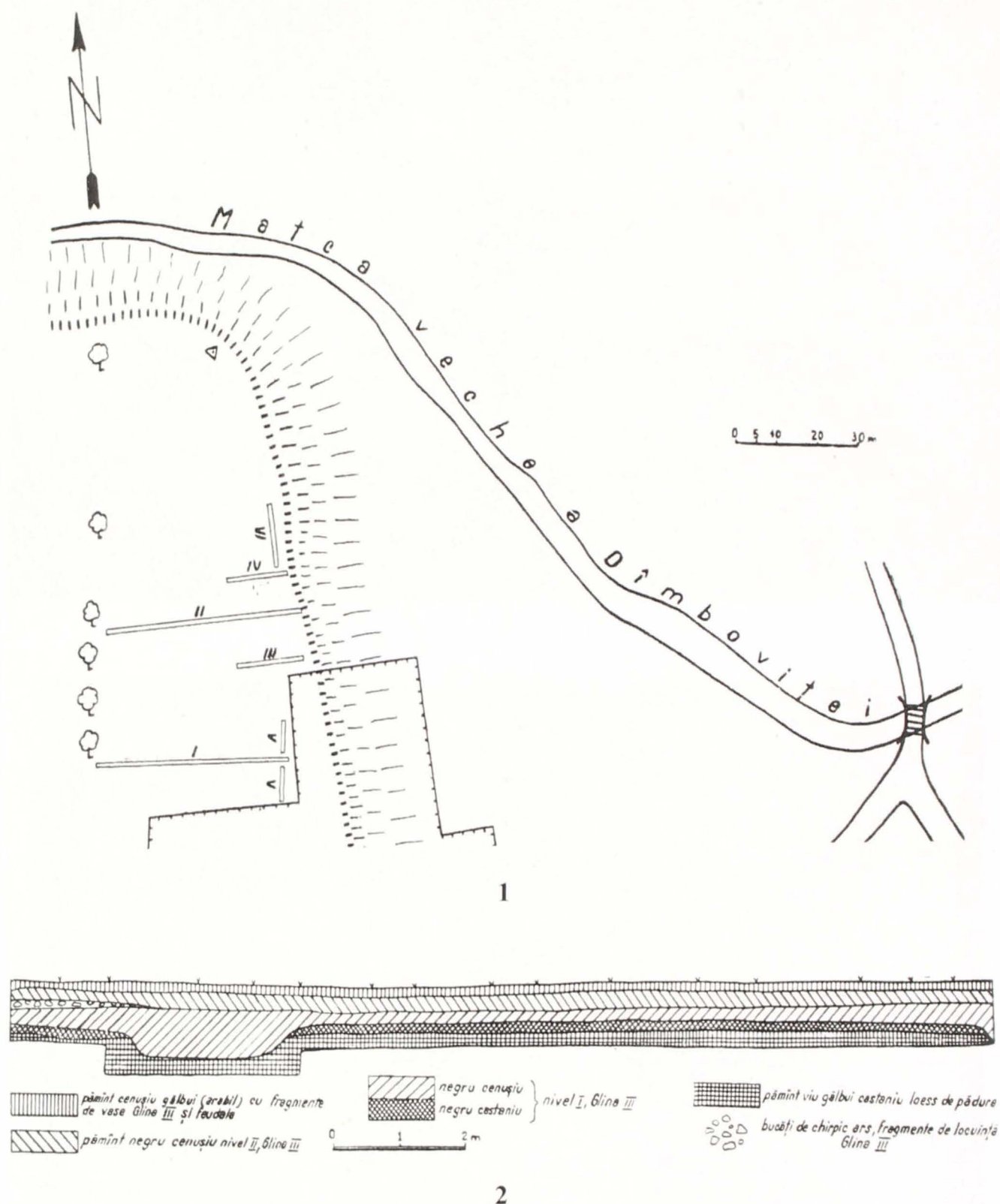
1

2

Pl. I. București-Ciurel. 1 = imagine actuală a sitului (din satelit), 2 = fotografie din Campania 2008 (foto Mircea Negru).

Taf. I. București-Ciurel. 1 = Luftbild der Ansiedlung, 2 = Foto mit den Grabungen aus dem Jahr 2008 (Foto Mircea Negru).

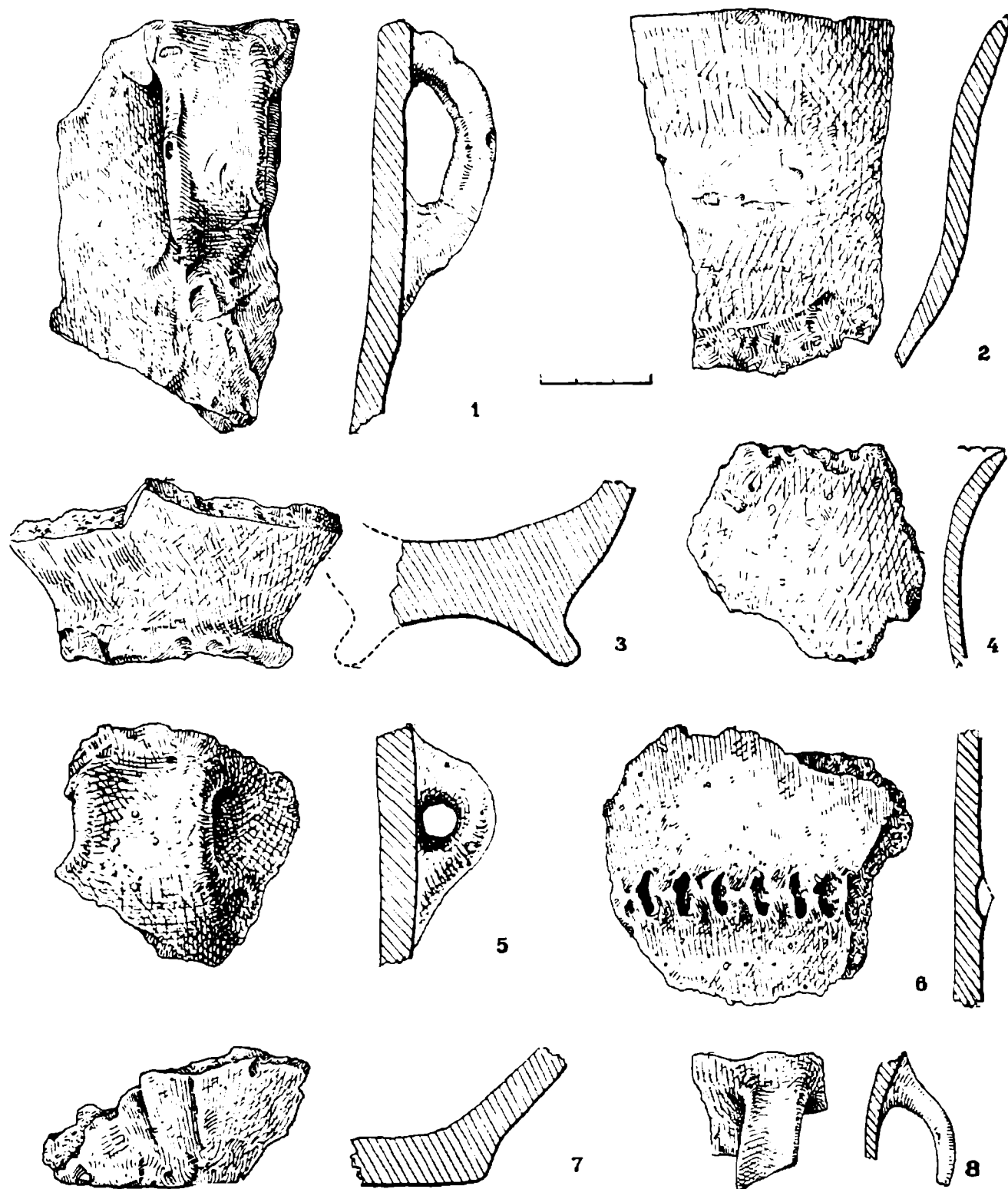

Pl. II. București-Ciurel. Campania 1956:

1 = Planul de situație cu Secțiunile nr. I-VI, 2 = Secțiunea nr. II – profil (apud Morintz, Cantacuzino 1956).

Taf. II. București-Ciurel. Grabungsjahr 1956:

1 = Plan der Schnitte Nr. I-VI, 2 = Schnitt Nr. II – Profil (nach Morintz, Cantacuzino 1956).

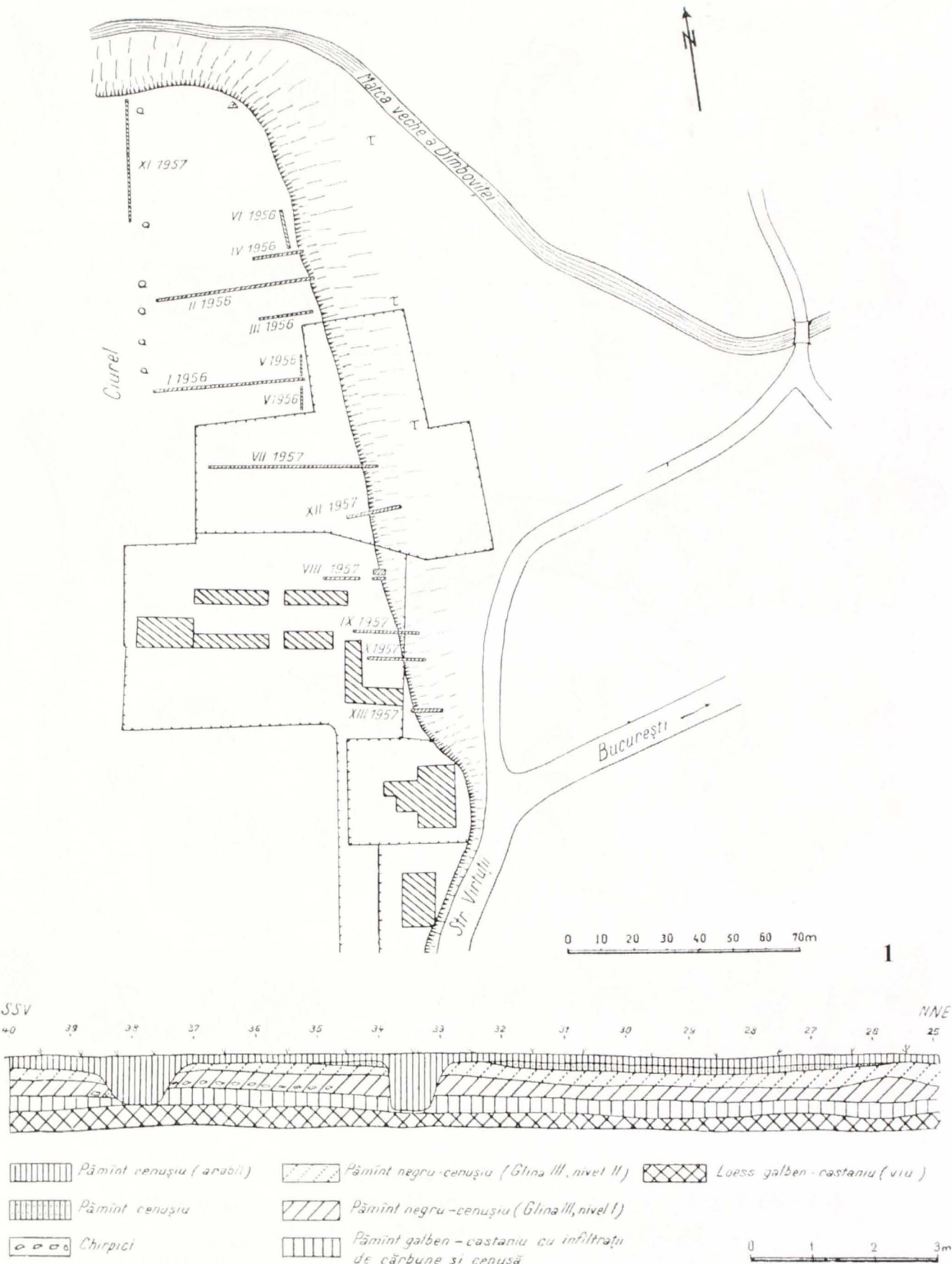

Pl. III. București-Ciurel. Ceramică Glina:

1-4 = Nivelul Ia, 5-8 = Nivelul Ib (apud Morintz, Cantacuzino 1959).

Taf. III. București-Ciurel. Glina-Keramik:

1-4 = Niveau Ia, 5-8 = Niveau Ib (nach Morintz, Cantacuzino 1959).

Pl. IV. București-Ciurel. Campania 1957:

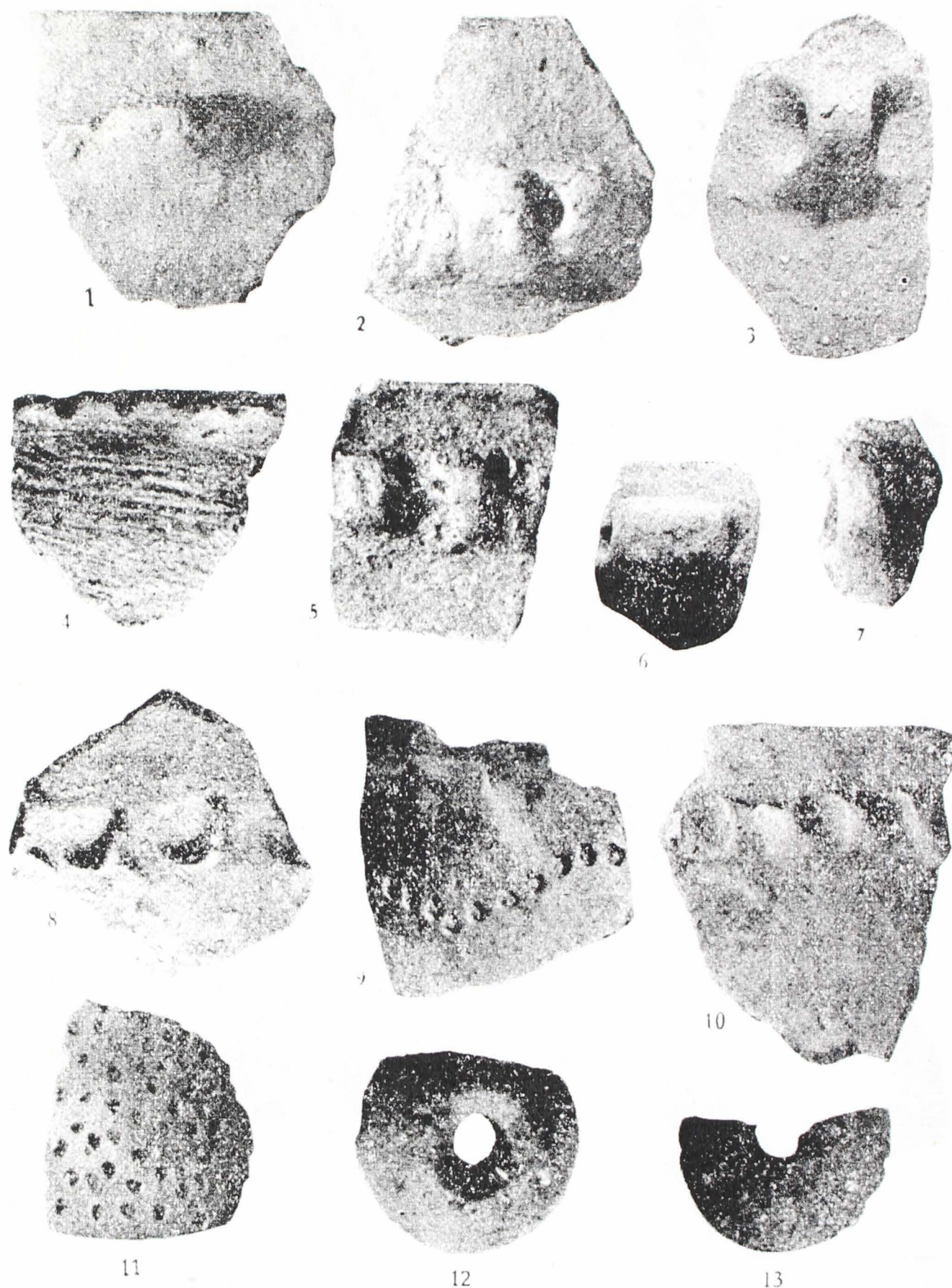
1 = Plan de situație cu Secțiunile nr. VII-XIII, 2 = Secțiunea nr. XI – profil (apud Morintz 1959).

Taf. IV. București-Ciurel. Grabungsjahr 1957:

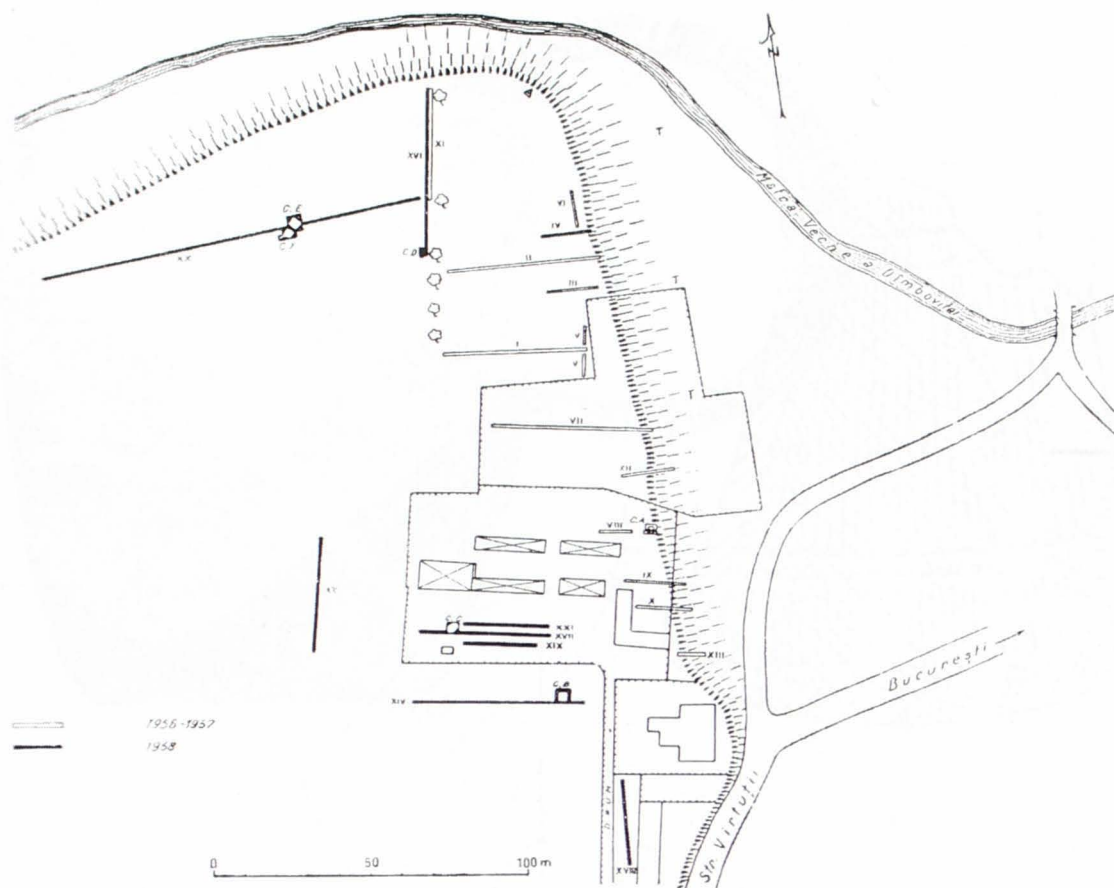
1 = Plan der Schnitte Nr. VII-XIII, 2 = Schnitt No. XI – Profil (nach Morintz 1959).

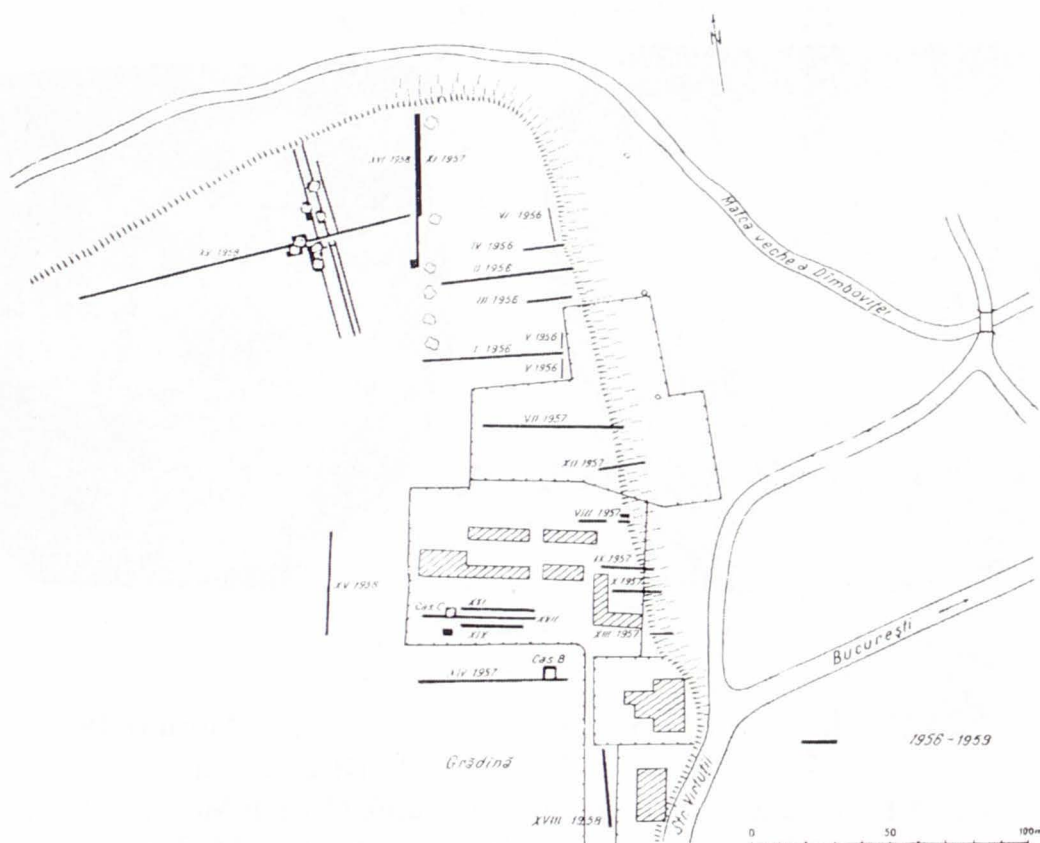
Pl. V. București-Ciurel. Ceramică Glină (apud Morintz 1959). Diferite scări.
Taf. V. București-Ciurel. Glină-Keramik (nach Morintz 1959). Verschiedene Maßstäbe.

Pl. VI. București-Ciurel. Ceramică Glină (apud Morintz 1959). Diferite scări.
 Taf. VI. București-Ciurel. Glină-Keramik (nach Morintz 1959). Verschiedene Maßstäbe.

1

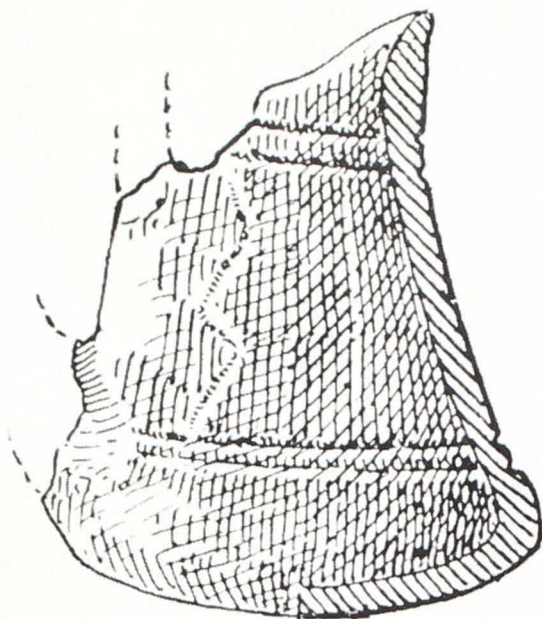
2

Pl. VII. București-Ciurel:

1 = Plan situație campania 1958 (apud Morintz 1961), 2 = Plan situație campania 1959 (apud Morintz, Roman 1962).

Taf. VII. București-Ciurel:

1 = Plan Grabungsjahr 1958 (nach Morintz 1961), 2 = Plan Grabungsjahr 1959 (nach Morintz, Roman 1962).

1

2

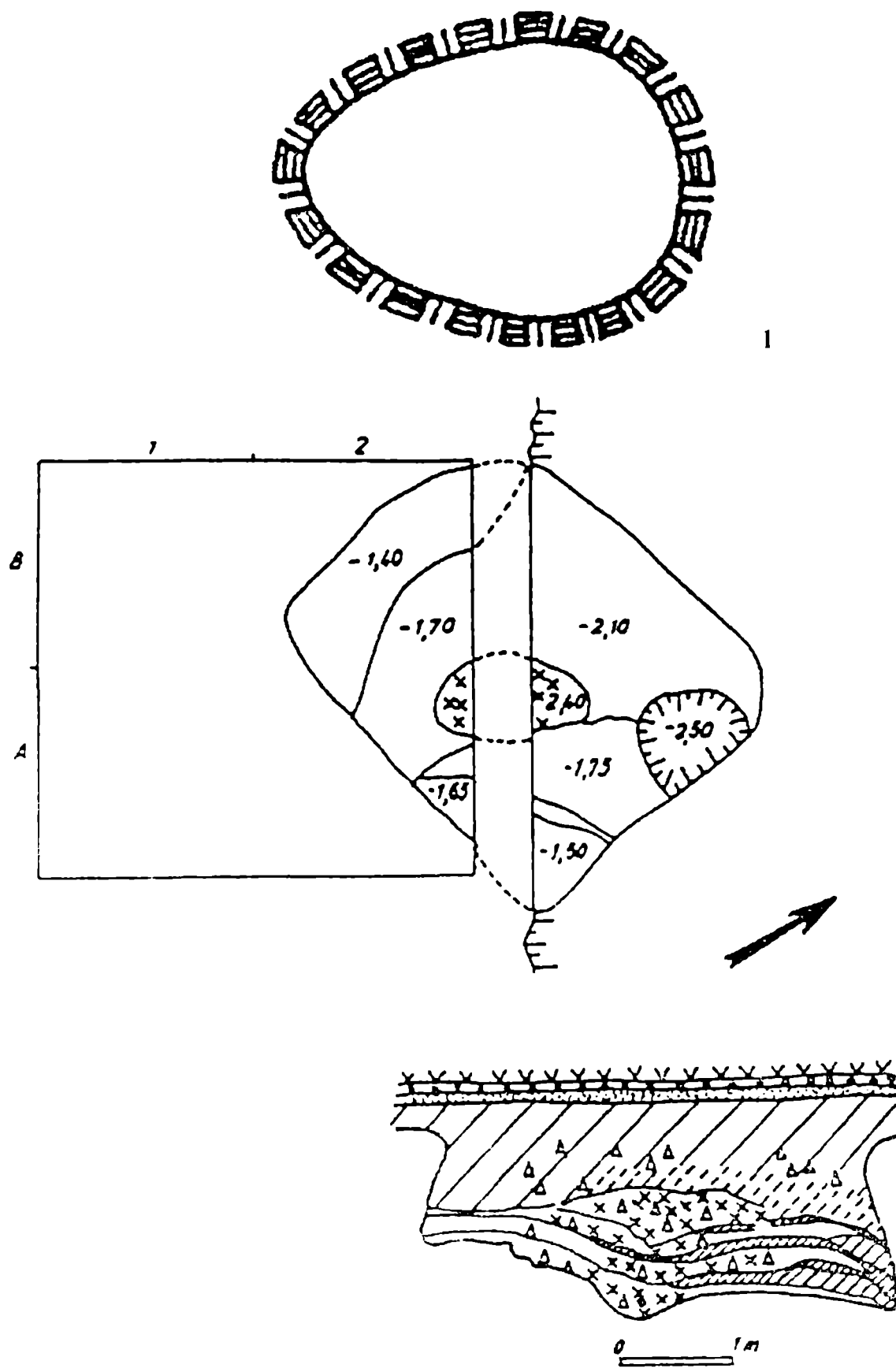
3

4

Pl. VIII. București-Ciurel. Ceramică Glina (1 apud Morintz 1959, 2-4 apud Morintz, Rosetti 1959). Diferite scări.

Taf. VIII. București-Ciurel. Glina-Keramik (1 nach Morintz 1959, 2-4 nach Morintz, Rosetti 1959). Verschiedene Maßstäbe.

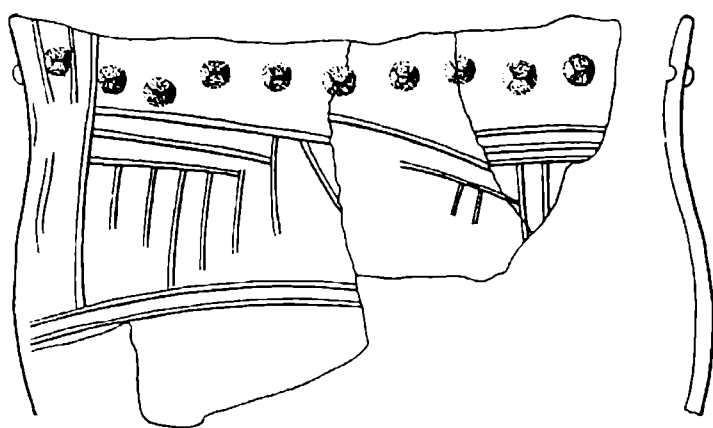

Pl. IX. București-Ciurel:

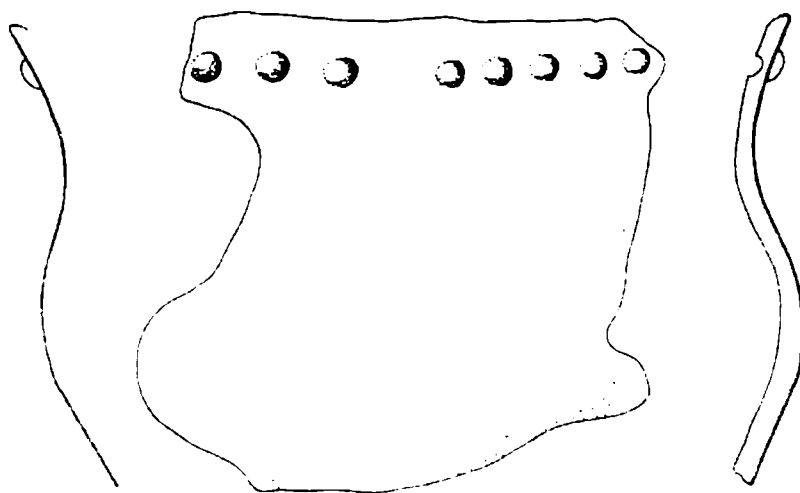
- 1 – Bordeiul descoperit în 1930 (apud Rosetti 1932c), 2 – planul și profilul Bordeiului descoperit în 1994 (apud Negru, Schuster 1997).

Taf. IX. București-Ciurel:

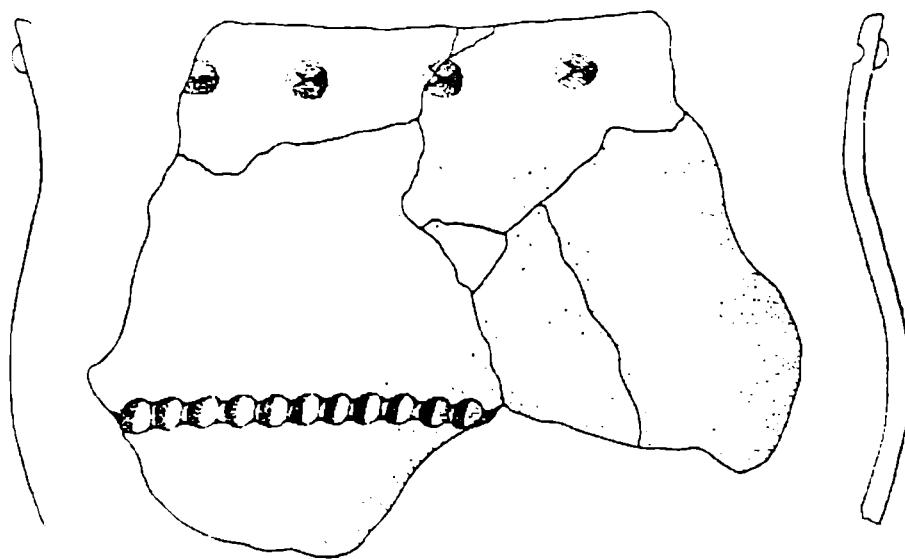
- 1 – Plan des 1930 entdeckten Grubenhauses (nach Rosetti 1932c), 2 – Plan und Profil des 1994 entdeckten Grubenhauses (nach Negru, Schuster 1997).

1

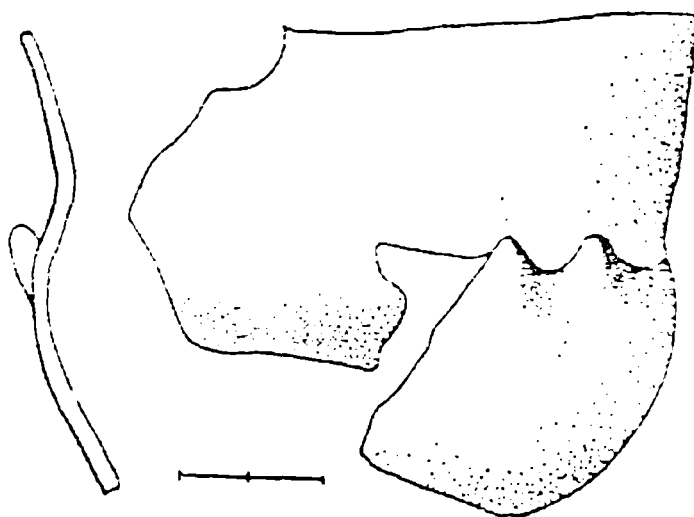
2

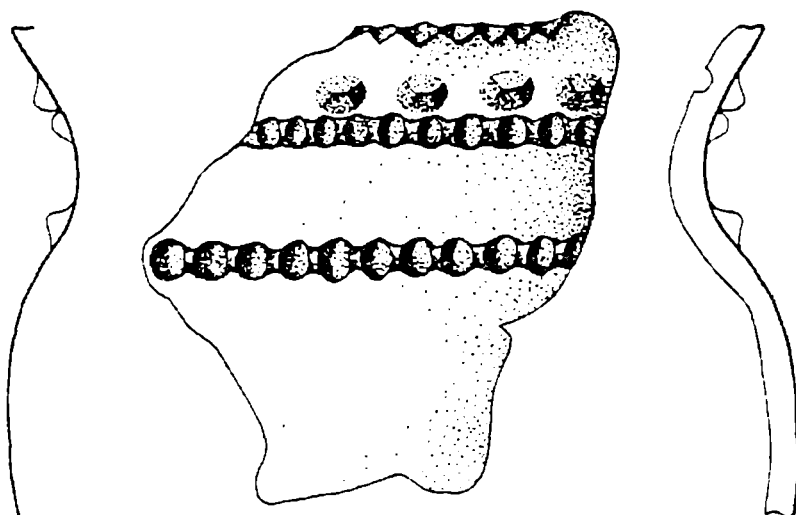
3

Pl. X. București-Ciurel. Ceramică Glină (apud Schuster 1997).
Diferite scări.

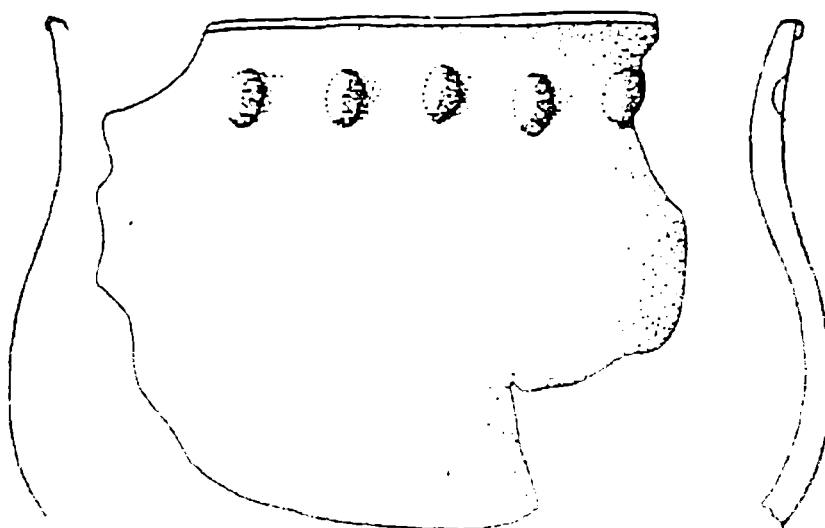
Taf. X. București-Ciurel. Glină-Keramik (nach Schuster 1997).
Verschiedene Maßstäbe.

1

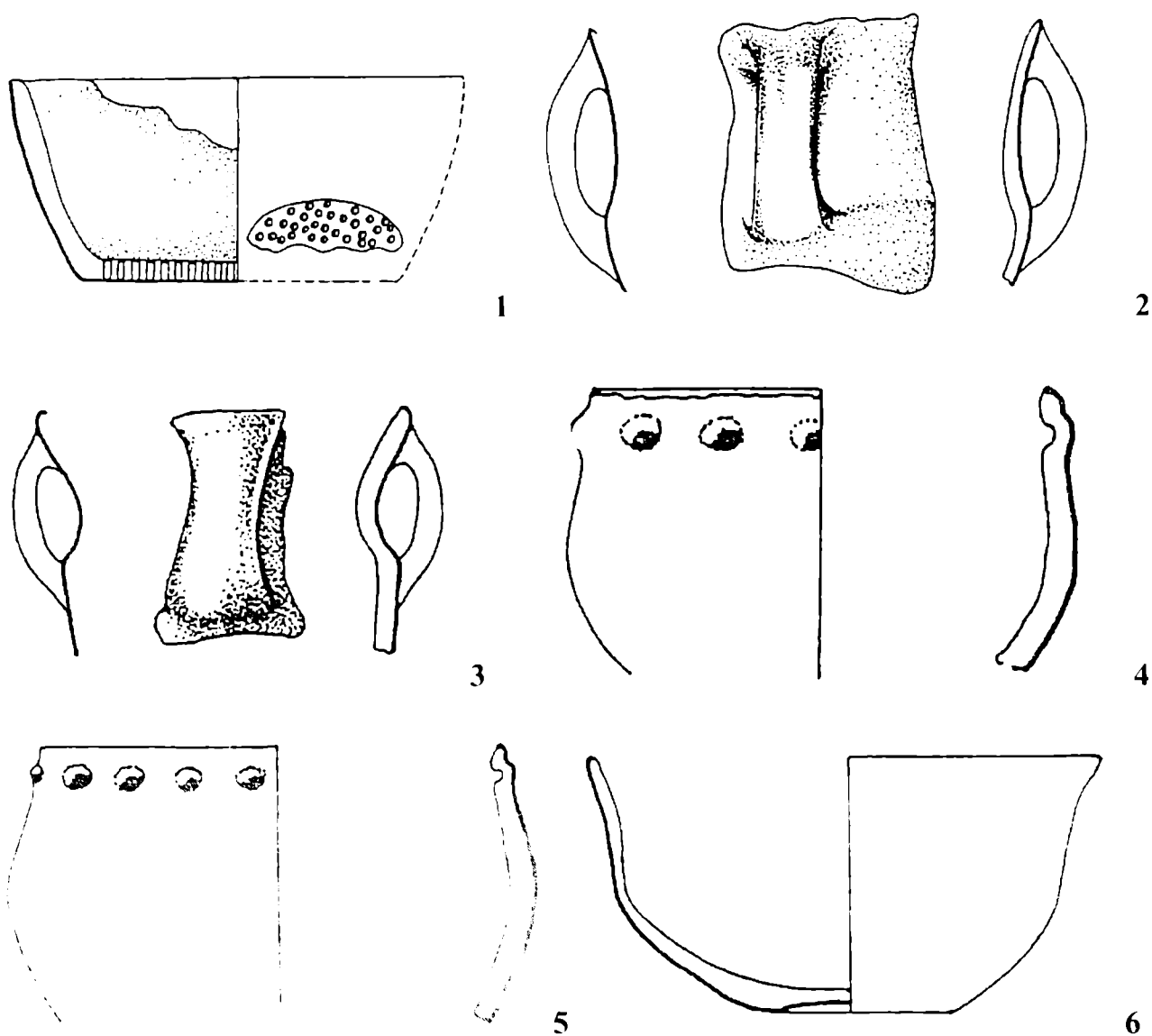
2

3

Pl. XI. București-Ciurel. Ceramică Glină (apud Schuster 1997).
Diferite scări.

Taf. XI. București-Ciurel. Glină-Keramik (nach Schuster 1997).
Verschiedene Maßstäbe.

Pl. XII. București-Ciurel. Ceramică Glină (apud Schuster 1997).

Diferite scări.

Taf. XII. București-Ciurel. Glină-Keramik (nach Schuster 1997).

Verschiedene Maßstäbe.

Pl. XIII. București-Ciurel. Ceramică Glină. Foto Gh. Chelmec.
Taf. XIII. București-Ciurel. Glină-Keramik. Foto Gh. Chelmec.

1

2

3

4

5

6

Pl. XIV. București-Ciurel. Ceramică Glină. Foto Gh. Chemec.
Taf. XIV. București-Ciurel. Glină-Keramik. Foto Gh. Chemec.

Pl. XV. București-*Ciurel*. Ceramică Glina. Foto Gh. Chelmec.

Taf. XV. București-*Ciurel*. Glina-Keramik. Foto Gh. Chelmec.

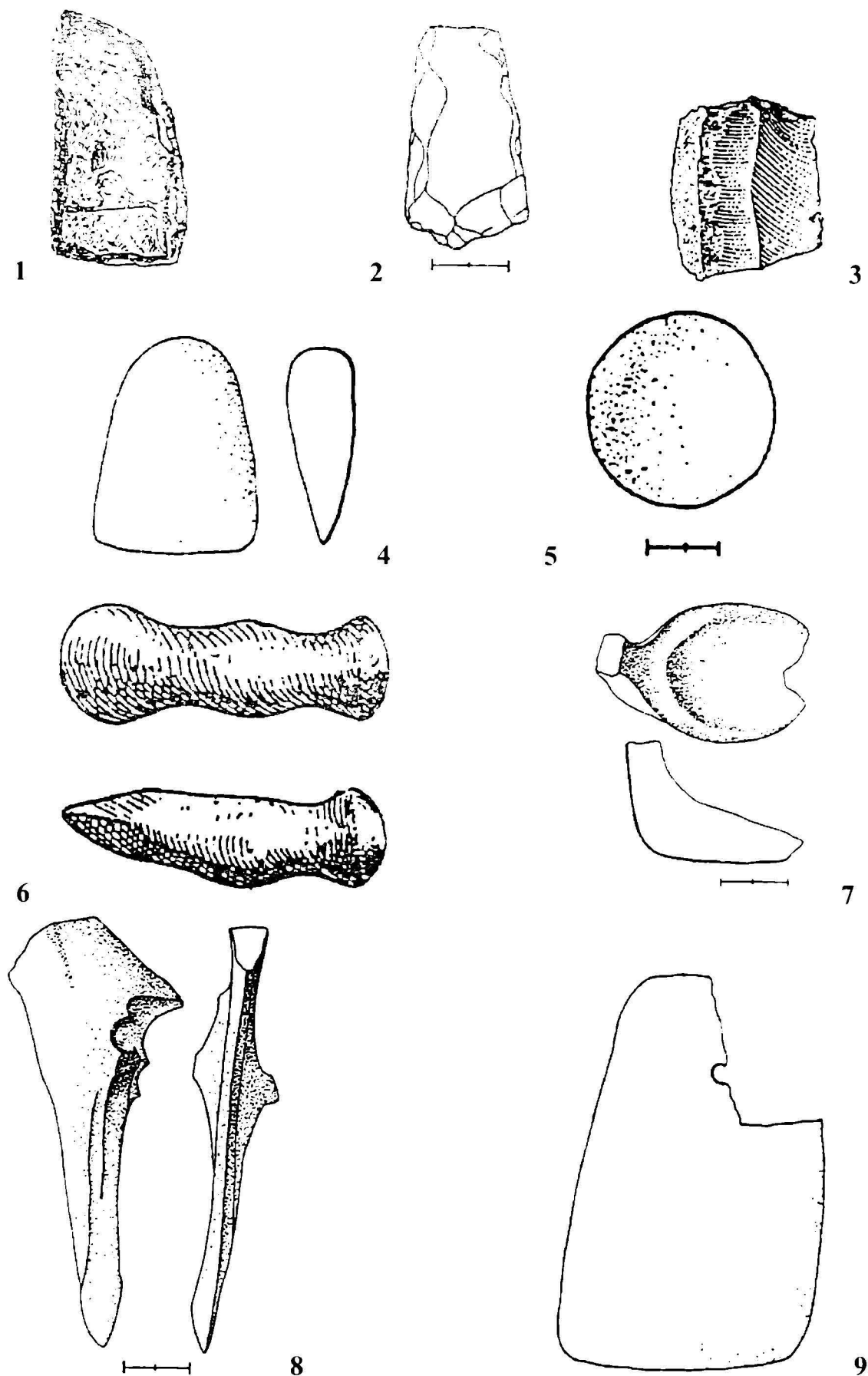

Pl. XVI. București-Ciurel. Cultura Glina:

1-3 = obiecte din lut ars, 4 = lamă de silex, 5-8 = ceramică. Foto Gh. Chelmec.

Taf. XVI. București-Ciurel. Glina-Kultur:

1-3 = gebrannte Tonobjekte, 4 = Silexklänge, 5-8 = Keramik. Foto Gh. Chelmec.

Pl. XVIII. București-Ciurel. Cultura Glina:

1-5 = obiecte din piatră, 6-7, 9 = obiecte din lut ars, 8 = obiect din os. Apud Schuster 199.

Taf. XVIII. București-Ciurel. Glina-Kultur:

1-5 = Steinobjekte, 6-7, 9 = gebrannte Tongegenstände, 8 = Knochenartefakt. Nach Schuster 1997.